

Міністерство освіти і науки України
Національний гірничий університет

Цей документ скачаний з сайту:

Кафедра історії та політичної теорії ДВНЗ „НГУ”
<http://ipt.nmu.org.ua/ua/>

Ви можете переглянути або скачати інші файли у розділі:
Студентам

Бібліотека

Методичні матеріали

Підручники та навчальні посібники

Навчальні плани, питання, теми

© Кафедра історії та політичної теорії ДВНЗ „НГУ”, 2013

СЛОВНИК-ДОВІДНИК З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Дніпропетровськ
2009

Міністерство освіти і науки України
Національний гірничий університет

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра історії та політичної теорії

СЛОВНИК-ДОВІДНИК З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Дніпропетровськ

НГУ

2009

УДК 330.8(038)

ББК 65.01 Я2

Ж42

Затверджено методичною комісією юридичного факультету (протокол № 6 від 18.09.08) за поданням кафедри історії та політичної теорії (протокол №5 від 28.08.08).

Рецензент – Г.М. Пилипенко, докторант кафедри економічної теорії та основ підприємництва НГУ, канд. екон. наук, доцент.

Упорядники:

Г.Г. Жданова, ст. викл. (переклад термінів, словосполучень, їх визначення українською мовою та редагування словника);

Ю.В. Чекушина, асист. (підбір термінів і словосполучень російською та англійською мовами, їх тлумачень та джерел походження).

Словник-довідник з економічної теорії / Упоряд.: Г.Г.Жданова,
Ж 42 Ю.В.Чекушина. – Д.: Національний гірничий університет, 2009. – 60 с.

Подано терміни та словосполучення українською, російською та англійською мовами, їх тлумачення для засвоєння дисципліни «Основи економічної теорії». Призначений для викладачів та студентів Інституту економіки.

Відповідальний за випуск завідувач кафедри історії та політичної теорії
В.Ю. Пушкін, канд. іст. наук, професор.

© Національний гірничий університет, 2009
© Г.Г. Жданова, Ю.В. Чекушина (укладання), 2009

ПЕРЕДМОВА

Словник-довідник містить терміни та термінологічні словосполучення, які використовуються при викладанні та засвоєнні дисципліни «Основи економічної теорії», та необхідні для ефективного вивчення студентами I-III курсів НГУ навчального курсу «Українська мова за професійним спрямуванням».

Словник-довідник побудовано за компактним алфавітно-вибірковим принципом. Його специфікою є те, що перед кожною словниковою статтею термін подається англійською та російською мовами. До термінів іншомовного походження зазначається джерело походження і стисло розкривається етимологія слова.

Уживаність терміна подається типовими словосполученнями.

В усіх реєстрованих термінах зафіксовано нормативний наголос за допомогою відповідного знака «'» (наголос).

Цей словник-довідник стане у пригоді викладачам, які організують самостійну роботу студентів, здійснюють модульний контроль, проводять термінологічний практикум, а також виявиться корисним для студентів при підготовці до практичних занять, захисту рефератів, індивідуальних завдань та складанні типового пакету ділових паперів.

Матеріали цього словника-довідника розраховано також на економістів-теоретиків, менеджерів, організаторів виробництва, філологів та перекладачів.

А

АБСТРАГУВА́ННЯ (від лат. *abstractio* – відтягнення, англ. *abstraction*, рос. *абстрагирование*) – мислене виділення досліджуваного об'єкту шляхом вилучення із аналізу ряду його деталей.

АВА́ЛЬ (від франц. *aval* – згода, англ. *aval*, рос. *аваль*) – банківський документ, зобов'язання третьої особи гарантувати виконання угоди від імені однієї зі сторін.

АВТА́РКІЯ (від грець. *autarkia* – самовдоволення, англ. *autarky*, рос. *автаркия*) – ізольованість економіки країни від економік інших країн.

АВТОМАТИ́ЧНІ СТАБІЛІЗАТОРИ (англ. *self-acting stabilizers*, рос. *автоматические стабилизаторы*) – податкові та бюджетні механізми, діям яких притаманна постійна спрямованість на пом'якшення економічних коливань.

АГРЕГУВА́ННЯ ЗМІННИХ (англ. *aggregation of variables*, рос. *агрегирование переменных*) – поєднання окремих економічних одиниць в одну чи декілька.

АДАПТИ́ВНІ ОЧІКУВА́ННЯ (англ. *adaptive expectations*, рос. *адаптационные ожидания*) – очікування з приводу інфляції та інших економічних подій, що ґрунтуються на попередньому досвіді людей.

АДМІНІСТРАТИ́ВНІ МЕТОДИ УПРАВЛІ́ННЯ (англ. *administrative methods of management*, рос. *административные методы управления*) – заходи державної влади, що спрямовані на заборону, дозвіл або примусові дії щодо діяльності суб'єктів економіки.

А́ЖІО (англ. *agio*, рос. *ажю*) – різниця між номінальною і реальною міноювою вартістю грошової одиниці або цінного папера.

АКРЕДИТИ́В (від лат. *accredetivus* – довірчий, англ. *letter of credit*, рос. *аккредитив*) – документ, що засвідчує право клієнта банку на отримання готівки в філії цього банку або в банку-кореспонденті.

АКСЕЛЕРА́ТОР (від лат. *accelero* – прискорюю, англ. *accelerator*, рос. *акселератор*) – коефіцієнт, який відображає позитивний вплив збільшення ВВП на рівень інвестицій.

АКТИ́В (від лат. *activus* – дієвий, англ. *aktiv*, рос. *актив*) – все, що має грошову вартість і є власністю фізичної або юридичної особи.

АКТИ́ВИ ПІДПРИЄ́МСТВА (англ. *assets*, рос. *активы предприятия*) – сукупні майнові цінності, що використовуються з метою одержання прибутку.

АКТИ́ВІ́ЗМ (від лат. *activus* – дієвий, англ. *activism*, рос. *активизм*) – політика активного втручання держави в розвиток економічних процесів.

АКЦІО́НЕРНЕ ТОВАРИ́СТВО (англ. *stock company*, рос. *акционерное общество*) – підприємство з обмеженою відповідальністю його членів, капітал якого розділений між власниками на паї у вигляді акцій.

А́КЦІ́Я (від лат. *actio* – дозвіл, англ. *equity stock*, рос. *акция*) – цінний папір без установленого терміну обігу, що посвідчує внесення коштів з метою створення чи розвитку підприємства і надає право його власнику на участь в управлінні підприємством, отримання частини прибутку у вигляді дивідендів, участь у розподілі майна підприємства на випадок його ліквідації.

АКЦИ́З (від лат. *accidere* – відрізати, англ. *excise-tax*, рос. *акциз*) – непрямий податок, що включається в ціну товару або послуги.

АМО́РТИЗАЦІ́ЙНА ПОЛІ́ТИКА (англ. *policy of amortization*, рос. *амортизационная политика*) – встановлення державою строків служби, норм та порядку амортизаційного списання основного капіталу.

АМО́РТИЗА́ЦІ́Я (від лат. *amortisatio* – погашення, англ. *amortization*, рос. *амортизация*) – величина вартості основних фондів, що відповідає їх зносу і переноситься на вартість виготовленого товару, та накопичується у спеціальному (амортизаційному) фонді; процес поступового зношування основних фондів і перенесення їхньої вартості на вироблювану продукцію.

АНА́ЛІ́З ЗАГА́ЛЬНОЇ РІВНО́ВАГИ (англ. *general equilibrium analysis*, рос. *анализ общего равновесия*) – дослідження ринкової системи як цілого; взаємозв'язку між рівновагомими цінами, обсягами виробництва, умовами зайнятості на всіх ринках, а також рівня використання економічних ресурсів країни (регіону).

АУДИ́Т (від лат. *auditor* – слухач, англ. *audit*, рос. *аудит*) – послуги щодо оцінки фінансової звітності фірми з огляду на достовірність інформації та можливості фірми у сфері бізнесу.

АУКЦІО́Н (від лат. *aurtio* – збільшення, англ. *auction*, рос. *аукцион*) – відкриті торги на конкурсній основі, де власником стає покупець, що запропонував максимальну ціну.

АУКЦІОН НАВМАННЯ (англ. *seat-ed-bid auction*, рос. *аукцион втемную*) – аукціон, у якому ставки виставляються усіма учасниками незалежно один від одного одночасно, і товар дістається тому, хто запропонував найвищу ціну.

Б

БАНК (від італ. *banco* – стіл міняйла, конторка, англ. *bank*, рос. *банк*) – кредитно-фінансова установа, яка акумулює гроші й надає їх у формі кредитів своїм клієнтам, здійснює грошові розрахунки та інші операції.

«БАНКІВСЬКИЙ РАЙ» (англ. *tax shelter*, рос. *банковский рай*) – економічна зона з гнучким або практично не відчутним податковим та валютним регулюванням банківської діяльності (наприклад, Люксембург, Панама, Швейцарія та ін.).

БАНКНОТА (англ. *bank-paper*, рос. *банкнота*) – вексель банку, за яким пред'явник може одержати гроші і яким банк замінює комерційний вексель.

БАНКРУТСТВО (від італ. *banco rotto* – розбитий банк, англ. *bankruptcy*, рос. *банкротство*) – нездатність економічного суб'єкта здійснювати платежі за борговими зобов'язаннями, засвідчена судовою інстанцією.

БЕЗРОБІТТЯ СТРУКТУРНЕ (англ. *structural unemployment*, рос. *структурная безработица*) – безробіття, пов'язане із змінами попиту на товари та в технології виробництва.

БЕЗРОБІТТЯ ФРИКЦІЙНЕ (англ. *frictional unemployment*, рос. *фрикционная безработица*) – безробіття, пов'язане з добровільною зміною працівниками місця роботи та періодами тимчасового звільнення.

БЕЗРОБІТТЯ ЦИКЛІЧНЕ (англ. *cyclical unemployment*, рос. *циклическая безработица*) – безробіття, викликане загальним економічним спадом.

БЕЗРОБІТНІ (англ. *men out of occuration*, рос. *безработные*) – люди, які не працюють, але здатні працювати, готові працювати і шукають роботу.

«БИКИ» (англ. *bulls*, рос. *быки*) – посередники на ринку цінних паперів, що грають на підвищенні курсу, купують цінні папери, очікуючи зростання курсу через деякий час.

БІДНІСТЬ (англ. *poverty*, рос. *бедность*) – становище, за якого елементарні потреби індивіда або родини перевищують наявні кошти для задоволення їх.

БІЗНЕС-ПЛАН (англ. *business plan*, рос. *бизнес-план*) – короткий виклад цілей і шляхів діяльності фірми, обґрунтування доцільності капіталовкладень для залучення інвесторів та кредиторів.

БІЛОННА МОНЕТА (від фр. *billon* – низькопробне срібло, англ. *billon*, рос. *биллон*) – розмінна неповноцінна монета, вартість металу й карбування якої значно нижчі за номінальну.

БІМЕТАЛІЗМ (від лат. *bis* – двічі та *metallum* – метал, англ. *bimetallism*, рос. *биметализм*) – грошова система, у якій за золотом і сріблом законодавчо закріплена роль грошей.

БІРЖА (від франц. *bourse* – гаманець, англ. *exchange*, рос. *биржа*) – організація, що проводить на певних умовах регулярні торги певними товарами (сировиною, цінними паперами, валютою тощо).

БІРЖА ПРАЦІ (англ. *labour exchange*, рос. *биржа труда*) – установа, посередник на ринку праці, що надає спеціалізовані послуги з працевлаштування; елемент ринкової інфраструктури.

БІРЖОВА УГОДА (англ. *stock-exchange deal*, рос. *биржевая сделка*) – домовленість про взаємну передачу прав та зобов'язань стосовно біржового товару, яка супроводжується передачею фінансового інструменту (банківських документів чи грошей) від однієї особи до іншої.

БІРЖА ФОНДОВА (англ. *stock exchange*, рос. *биржа фондовая*) – установа, у якій з певним ступенем регулярності й на певних умовах здійснюється купівля-продаж цінних паперів (акцій, облігацій, сертифікатів тощо).

БОНУС (від лат. *bonus* – добрий, англ. *bonus*, рос. *бонус*) – додаткова винагорода працівникам за результатами господарської діяльності фірми.

БРÓКЕР (від англ. *broke* – займатися маклерством, англ. *broker*, рос. *брокер*) – посередник, що за винагороду здійснює купівлю-продаж цінних паперів, товарів та інших об'єктів власності.

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА (англ. *budgetary-fiscal policy*, рос. *бюджетно-налоговая политика*) – система регулювання, пов'язана з функціонуванням державних фінансів, формуванням державного бюджету та державними витратами і спрямована на реалізацію цілей соціально-економічного розвитку країни.

БЮДЖЕТ СІМ'Ї (від англ. *budget* – сумка, англ. *family budget*, рос. *бюджет семьи*) – баланс сімейних доходів та витрат, складений, як правило, на один місяць.

В

ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ, ВВП (англ. *gross domestic product*, рос. *валовый внутренний продукт*) – загальна ринкова вартість кінцевих товарів та послуг, вироблених у країні за певний період часу.

ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ НОМІНАЛЬНИЙ (англ. *nominal gross domestic product*, рос. *номинальный валовый внутренний продукт*) – обсяг ВВП, виражений у цінах, діючих на момент його виробництва.

ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ РЕАЛЬНИЙ (англ. *real gross domestic product*, рос. *реальный валовый внутренний продукт*) – скоригований з урахуванням інфляції або дефляції обсяг виробництва кінцевих товарів та послуг.

ВАЛОВИЙ ВИПУСК (англ. *gross output goods*, рос. *валовый выпуск*) – загальна сумарна вартість товарів та послуг, створена резидентами (громадянами та юридичними особами, зареєстрованими на території країни) за певний період часу.

ВАЛЮТА (від лат. *valere* – мати силу, коштувати, італ. *valuta* – ціна, вартість, англ. *currency*, рос. *валюта*) – грошова одиниця, що використовується для вимірювання величини вартості товарів.

ВАЛЮТА ВІЛЬНОКОНВЕРТОВАНА (англ. *freeconversion currency*, рос. *свободноконвертируемая валюта*) – валюта, яка обмінюється без перешкод на інші іноземні валюти в операціях всіх видів.

ВАЛЮТНИЙ КОШИК (англ. *basket of currency*, рос. *корзина валют*) – фіксований набір валют, що використовується для вимірювання середньозваженого курсу окремих валют.

ВАЛЮТНІ РЕЗЕРВИ (англ. *monetary reserves*, рос. *валютные резервы*) – платіжні засоби, які має у своєму розпорядженні Центральний банк для покриття дефіциту платіжного балансу, здебільшого у вигляді вільно конвертованих валют, золота, боргових вимог до МВФ.

ВАЛЮТНИЙ КУРС (англ. *rate of exchange*, рос. *валютный курс*) – ціна національної валюти, виражена в грошових одиницях іншої країни, або ціна іноземної валюти, виражена в національних грошових одиницях.

ВАРТІСТЬ ФОНДІВ ВІДНОВЛЮВАЛЬНА (англ. *resume cost of funds*, рос. *возобновляемая стоимость фондов*) – вартість фондів, яка визначається

умовами їх відтворення на поточний момент, показує, скільки коштів треба для заміни фондів аналогічними у певний період часу.

ВАРТІСТЬ ФОНДІВ ПОЧАТКОВА (англ. *cost of funds*, рос. *начальная стоимость фондов*) – вартість фондів на момент їх впровадження у виробництво.

«ВЕДМІДІ» (англ. *bears*, рос. *«медведи»*) – посередники на фондовій біржі, що грають на пониженні курсу, укладають строкові угоди на товари, які сподіваються придбати на момент виконання угоди за нижчою ціною.

ВІКСЕЛЬ (нім. *Wechsel* – стрілка, англ. *bill of exchange*, рос. *вексель*) – боргове зобов'язання певного суб'єкта сплатити зазначену суму у встановлений термін.

ВЕЛИЧИНА ПОПИТУ (англ. *quantity demanded*, рос. *величина спроса*) – кількість певного товару або послуги, яку покупці готові придбати за певною ціною впродовж певного проміжку часу.

ВЕНЧУРНІ ПІДПРИЄМСТВА (англ. *venture enterprises*, рос. *венчурные предприятия*) – малі підприємства з високим ступенем ризику, що спеціалізуються на розробці наукових ідей та втіленні їх у нові технології та продукти, а також забезпечують зв'язок між фундаментальними дослідженнями і масовим виробництвом.

ВЕРИФІКАЦІЯ (від лат. *verification* – контроль, перевірка, англ. *verification*, рос. *верификация*) – перевірка достовірності інформації, алгоритму і результатів дослідження за допомогою методів візуального й логічного контролю.

«ВИКАЧУВАННЯ УМІВ» (англ. *drain-away*, рос. *«утечка умов»*) – еміграція із країни високоосвічених спеціалістів і висококваліфікованих робітників.

ВИРОБНИЦТВО (англ. *production, manufacture*, рос. *производство*) – вплив людини на речовину природи з метою надання їй властивостей і форм, придатних для задоволення потреб.

ВИРОБНИЧА ФУНКЦІЯ (англ. *production function*, рос. *производственная функция*) – вираз, що характеризує залежність обсягу виробництва від кількості та якості ресурсів, які застосовуються.

ВИРОБНИЧІ ВІДНОСИНИ (англ. *productive relations*, рос. *производственные отношения*) – відносини між людьми, що виникають у процесі суспільного виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ та послуг.

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА (англ. *expenses*, рос. *затраты производства*) – вартість спожитих факторів виробництва в процесі перетворення їх на товарну продукцію.

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА ПОСТАВЛЕНІ (англ. *marginal production costs*, рос. *издержки производства переменные*) – кількість інших продуктів, від яких необхідно відмовитися, щоб отримати деяку кількість цього продукту.

ВИТРАТИ ГРАНИЧНІ (англ. *marginal costs*, рос. *предельные издержки*) – приріст сукупних витрат, необхідний для виробництва додаткової одиниці продукції.

ВИТРАТИ ОБІГОВІ (англ. *cost of sales*, рос. *оборотные издержки*) – витрати коштів, пов'язані з реалізацією товарів у торговельно-ринкову сферу та сферу споживання.

ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА ВНУТРІШНІ (англ. *Internal production costs*, рос. *издержки производства внутренние*) – грошові платежі, які могли б одержати за свої ресурси власники цього підприємства при іншому способі їх застосування.

ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА ЗОВНІШНІ (англ. *overseas production costs*, рос. *издержки производства внешние*) – грошові виплати постачальникам ресурсів, які не належать до власників цього підприємства.

ВИТРАТИ СЕРЕДНІ (англ. *average costs*, рос. *средние издержки*) – величина сукупних витрат, що припадають на одиницю виготовленої продукції.

ВИТРАТИ СУКУПНІ (англ. *total costs*, рос. *совокупные издержки*) – сума постійних та змінних витрат, що припадають на певний обсяг продукції.

«ВІДМИВАННЯ» ГРОШЕЙ (англ. *money-laundering*, рос. «отмывание денег») – операції, спрямовані на приховування джерел надходження грошей з метою їхньої легалізації.

ВІДТВОРЕННЯ (від ісп. *reproductivo* – прибутковий, англ. *reproduction*, рос. *воспроизводство*) – безперервність процесу виробництва товарів та послуг, на основі якого здійснюється оновлення елементів економічної системи.

ВІДТІКАННЯ КАПІТАЛУ (англ. *capital outflow*, рос. *отток капитала*) – переведення вітчизняного капіталу за кордон з метою запобігання його експропріації, високого оподаткування, інфляції, або для забезпечення більш вигідних умов його інвестування.

ВІРТУАЛЬНА ЕКОНОМІКА (від лат. *virtualis* – сильний, здібний, англ. *virtual economics*, рос. *виртуальная экономика*) – економіка, де індетермінізм превалює над детермінізмом, де усталені причинно-наслідкові зв'язки в економіці перестають діяти.

ВЛАСНІСТЬ (англ. *ownership*, рос. *собственность*) – закріплення права контролю економічних ресурсів та життєвих благ за певними економічними суб'єктами.

Г

ГЕНЕРАЛЬНА УГОДА З ТАРИФІВ І ТОРГІВЛІ, ГАТТ (англ. *General Agreement on Tariffs and Trade*, рос. *генеральное соглашение о тарифах и торговле*) – підписана в 1947 р. в Женеві багатостороння угода щодо митних тарифів і торгової політики країн-учасниць.

ГІПЕРІНФЛЯЦІЯ (від грец. *hyper* – над і лат. *inflation* – здуття, англ. *hyperinflation*, рос. *гиперинфляция*) – такий стан інфляції, при якому її річний рівень перевищує 1000%.

ГІПÓТЕЗА (від грец. *gipotesa* – припущення, англ. *hypothesis*, рос. *гипотеза*) – попередньо сформульована, неперевірена теорія.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ (від лат. *globus* – куля, англ. *globalmodel*, рос. *глобализация*) – якісно новий етап взаємозалежності національних економік на основі поглиблення інтернаціоналізації світового господарства, інтенсифікації міжнародних переміщень товарів, послуг, капіталу, робочої сили і технологій.

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА (англ. *global economiks*, рос. *глобальная экономика*) – цілісний загальносвітовий господарський організм, міжнародне переплетення національних економік, поєднаних світовою виробничо-збутовою мережею, міжнародною фінансовою системою, планетарною інформаційною мережею тощо.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ (англ. *global problems*, рос. *глобальные проблемы*) – проблеми, пов'язані з природними й антропогенними явищами, породженими розвитком сучасної цивілізації, які мають загальнопланетарний характер як за масштабами та значенням, так і за способами вирішення.

ГОСПОДАРСЬКИЙ МЕХАНІЗМ (англ. *economic mechanism*, рос. *хозяйственный механизм*) – сукупність форм і методів регулювання економічних процесів і суспільних дій економічних суб'єктів на основі знання

економічних законів, використання економічних важелів, правових норм та інституційних утворень.

ГОТІВКА (англ. *currency*, рос. *наличные деньги*) – монети і паперові гроші.

ГРОШІ (англ. *money*, рос. *деньги*) – загальновизнаний в економічних відносинах засіб обміну.

ГРОШОВА БАЗА (англ. *cash basis*, рос. *денежная база*) – показник, який містить готівку на руках населення і банківські резерви, що зберігаються у центральному банку.

ГРОШОВІ АГРЕГАТИ (англ. *monetary aggregate*, рос. *денежные агрегаты*) – показники кількості та структури грошової маси; види грошей, диференційовані за ступенем ліквідності.

Д

ДЕВАЛЬВАЦІЯ (англ. *devaluation*, рос. *девальвация*) – встановлення центральним банком нижчого курсу національної валюти від зафіксованого обмінного.

ДЕДУКЦІЯ (від лат. *deductio* – виведення, англ. *deduction*, рос. *дедукция*) – метод дослідження, який передбачає висунення гіпотези з наступною її перевіркою фактами.

ДЕЗИНФЛЯЦІЯ (від лат. *inflation* – здуття, англ. *disinflation*, рос. *дезинфляция*) – зниження темпів інфляції шляхом відповідної макроекономічної політики.

ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ (англ. *delegated authority*, рос. *делегирование полномочий*) – доручення державних повноважень від імені центральної влади для виконання місцевими органами управління.

ДЕМОНОПОЛІЗАЦІЯ (англ. *demonopolization*, рос. *демонополизация*) – створення і захист конкурентного середовища, подолання державної та недержавної монополії.

ДЕМПІНГ (від англ. *dump* – скидати, англ. *dumping*, рос. *демпинг*) – продаж товарів на ринках інших країн за викидними цінами, тобто за цінами, нижчими від рівня, нормального для цих країн.

ДЕПОЗИТ (від лат. *depositum* – річ, віддана на схов, англ. *deposit*, рос. *депозит*) – грошові активи, вкладені в банк з метою одержання відсотків.

ДЕПОЗИТАРІЙ (англ. *depository*, рос. *депозитарий*) – юридична особа, що діє на ринку цінних паперів і надає послуги щодо зберігання, обліку та передання прав на цінні папери.

ДЕПОЗИТИ ЧЕКОВІ (англ. *check deposits*, рос. *чековые депозиты*) – вклади у комерційних банках або інших фінансових установах, на які можна виписувати чеки і які на вимогу вкладника можна одразу вилучити.

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКУ (англ. *bank deposit politik*, рос. *депозитная политика банка*) – заходи, вжиті банком щодо залучення тимчасово вільних грошових коштів.

ДЕПОЗИТНИЙ СЕРТИФІКАТ БАНКУ (англ. *certificates of bankdeposit*, рос. *депозитный сертификат банка*) – письмове свідоцтво банку про депонування грошових коштів юридичних осіб.

ДЕПРИВАТИЗАЦІЯ (англ. *deprivatization*, рос. *деприватизация*) – анулювання рішення про приватизацію, якщо вона визнана незаконною, або передача колишньому власникові або його нащадкам раніше націоналізованої власності (реституція).

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ЕКОНОМІКИ (англ. *deadjustment of economik*, рос. *дерегуляция экономики*) – система організаційно-інституційних заходів держави, спрямованих на усунення адміністративних, економічних та організаційних перешкод, що стримують розвиток підприємництва.

ДЕРЖАВНЕ ПЛАНУВАННЯ (англ. *governmental planning*, рос. *государственное планирование*) – розробка моделі майбутнього стану національної економіки з одночасним визначенням шляхів, способів, засобів і термінів досягнення параметрів економічного та соціального розвитку.

ДЕРЖАВНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ (англ. *governmental forecasting*, рос. *государственное прогнозирование*) – науково обґрунтоване передбачення напрямів розвитку країни, окремих галузей економіки або окремих адміністративно-територіальних одиниць, можливого стану економіки в майбутньому, альтернативних шляхів і строків досягнення бажаних цілей, наслідків державного втручання (невтручання) в економічне життя суспільства.

ДЕРЖАВНЕ ПРОГРАМУВАННЯ (англ. *governmental programming*, рос. *государственное программирование*) – розробка комплексних програм розвитку національної економіки або її секторів, тобто визначення цілей і пріоритетів економічного та соціального розвитку країни, а також можливих шляхів та засобів їхньої реалізації.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ, ДРЕ (англ. *government economics regulation*, рос. *государственное регулирование экономики*) – система дієвих заходів (форм, методів та інструментів) законодавчого, виконавчого й судового характеру, спрямованих на розвиток національної економіки і реалізацію соціально-економічних цілей суспільства.

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ (англ. *public debt*, рос. *государственный долг*) – накопичення заборгованості державних органів.

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ (англ. *public account*, рос. *государственный бюджет*) – річний план утворення та використання фінансових ресурсів, необхідних державі для виконання нею відповідних функцій і реалізації конкретних цілей.

ДЕРЖАВНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ (англ. *public sector of economy*, рос. *государственный сектор экономики*) – комплекс господарських об'єктів, які повністю або частково перебувають у власності (підпорядкуванні) центральних або місцевих органів державної влади і використовуються державою для виконання нею економічних, соціально-культурних та політичних функцій.

ДЕРЖАВНІ КОРПОРАЦІЇ (англ. *public service corporation*, рос. *государственные корпорации*) – форма державних підприємств, яким надається право господарської самостійності.

ДЕРЖКОНТРАКТ І ДЕРЖЗАМОВЛЕННЯ (англ. *government work*, рос. *госконтракт и госзаказ*) – договори між державою і суб'єктами господарювання на виготовлення певного товару чи виконання певного виду послуг.

ДЕФИЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ (англ. *statebudgeted deficit*, рос. *дефицит государственного бюджета*) – перевищення витрат держави над отриманими доходами.

ДЕФЛЯТОР (від лат. *deflatio* – видування, англ. *deflator*, рос. *дефлятор*) – коефіцієнт, що застосовується для перерахунку макропоказників відповідно до цін базового періоду.

ДЕФЛЯЦІЯ (від лат. *deflo* – видуваю, англ. *deflation*, рос. *дефляция*) – зниження загального рівня цін разом із повним скороченням рівня економічної активності, інвестицій і т. ін.

ДЕФОЛТ (від франц. *défaul* – дефект, англ. *default*, рос. *дефолт*) – відмова країни обслуговувати свої зовнішні борги, зокрема здійснити чергові виплати позик.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ (від лат. *diversus* – різний і *facere* – робити, англ. *diversification*, рос. *диверсификация*) – розподіл інвестицій між різними об'єктами з метою зниження ризику.

ДИВДЕНД (від лат. *dividendum* – те, що треба розділити, італ. *dividendo* – подільний, англ. *dividend*, рос. *дивиденд*) – частина прибутку підприємства, нарахована на одну акцію.

ДИЛЕР (від англ. *deal* – угода, англ. *dealer*, рос. *дилер*) – біржовий посередник, що проводить операції від свого імені та за власні кошти.

ДИРЕКТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ (англ. *directive planning*, рос. *директивное планирование*) – спосіб управління економікою країни із застосуванням обов'язкових для виконання завдань щодо виробництва й розподілу продукції та послуг.

ДИСКОНТУВАННЯ (від лат. *computo* – рахую, англ. *discounting*, рос. *дисконтирование*) – розрахунок суми доходу від капітальних активів, яку буде отримано через певний час за чинної норми відсотка.

ДИСПЕРСІЯ (від лат. *dispersio* – розсіяння, англ. *dispersion*, рос. *дисперсия*) – середньозважена величина квадратів відхилень дійсних результатів від очікуваних.

ДИСКРИМІНАЦІЯ ПРИ НАЙМІ (англ. *discrimination in hiring*, рос. *дискриминация найма*) – різна оцінка окремих працівників, що мають однакові характеристики продуктивності, але належать до різних демографічних груп.

ДИСТРИБ'ЮТОР (від англ. *distribution* – розподіл, англ. *distributorship*, рос. *дистрибьютор*) – незалежний посередник (юридична або фізична особа), що збуває споживачам або дрібним торговцям продукцію, придбану оптовими партіями у виробників.

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ДОХОДІВ (англ. *differentiation of incomes*, рос. *дифференциация доходов*) – неоднаковий рівень доходів домогосподарств або працівників.

ДИФЕРЕНЦІЙНА РЕНТА I (англ. *differential rent 1*, рос. *дифференциальная рента 1*) – додатковий чистий дохід, одержаний у результаті продуктивнішої праці на кращих за родючістю й місцезнаходженням землях.

ДИФЕРЕНЦІЙНА РЕНТА II (англ. *differential rent 2*, рос. *дифференциальная рента 2*) – додатковий чистий дохід, що виникає в результаті підвищення продуктивності землі за рахунок додаткових вкладень капіталу.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПРОДУКТ (англ. *differentiated product*, рос. *дифференцированный продукт*) – продукт, що відрізняється за фізичними або іншими параметрами від аналогічних продуктів, вироблених іншими виробниками; продукт, при купівлі якого покупці віддають перевагу певному продавцю, незважаючи на те, що ціни у всіх продавців однакові.

ДІЙСНІ ПОТРЕБИ (англ. *needs*, рос. *существующие потребности*) – потреби, які формуються залежно від досягнутого рівня виробництва і є суспільною нормою для певного періоду.

ДІЛОВИЙ ЦИКЛ (англ. *business cycles*, рос. *деловой цикл*) – коливання загального рівня ділової активності країни у вигляді чергування періодів піднесення та спаду, як правило, різної тривалості та рівня. Визначається здебільшого динамікою реального валового внутрішнього продукту (ВВП).

ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ (англ. *agreed adjustment of labour remuneration*, рос. *регулирование оплаты труда договорное*) – економіко-правова система співпраці і компромісів між найманими працівниками й працедавцями на основі проведення переговорів та укладання угод.

ДОДАНА ВАРТІСТЬ (англ. *value added*, рос. *добавленная стоимость*) – ринкова ціна продукції, створена підприємством, з відрахуванням вартості придбаних у постачальників сировини та матеріалів.

ДОКАЗ (англ. *proof*, рос. *доказательство*) – метод знаходження переконливих підстав.

ДОЛАРОВА ЗОНА (англ. *dollar zone*, рос. *долларовая зона*) – валютна територіальна зона, що охоплює країни, в яких без обмежень використовується долар США в іноземних розрахунках.

ДОМІНУЮЧА СТРАТЕГІЯ (англ. *dominant strategy*, рос. *доминирующая стратегия*) – стратегічна поведінка фірми, що забезпечує їй максимізацію прибутку або мінімізацію витрат, у теорії ігор вважається, що гравець (фірма) вибере домінуючу стратегію незалежно від реакції свого партнера.

ДОТАЦІЯ (від лат. *dotatio* – дар, пожертвування, англ. *cash grant*, рос. *дотация*) – доплата з державного бюджету задля збалансування бюджетів нижчих рівнів; різновид субсидій.

ДОХОД (англ. *income, receipts*, рос. *доход*) – обсяг грошових надходжень за певний період часу.

ДОХОД ВАЛОВИЙ (англ. *gross receipts*, рос. *валовой доход*) – загальна виручка від реалізації продукції.

ДОХОД ГРАНИЧНИЙ (англ. *marginal receipts*, рос. *предельный доход*) – додатковий доход від продажу ще однієї одиниці продукції.

ДОХОД КІНЦЕВОГО ВИКОРИСТАННЯ (англ. *disposable income*, рос. *доход конечного использования*) – сума грошей, яка залишається в розпорядженні населення після сплати всіх видів податків і неподаткових платежів державі.

ДОХОД СЕРЕДНІЙ (англ. *average receipts*, рос. *средний доход*) – величина валового доходу, що припадає на одиницю реалізованої продукції.

ДУГОВА ЕЛАСТИЧНІСТЬ (англ. *arc elasticity*, рос. *дуговая эластичность*) – показник середньої реакції попиту на зміну ціни товару, вираженою кривою попиту на деякому відрізку.

ДУОПОЛІЯ (англ. *duopoly*, рос. *дуополия*) – ринкова структура, коли на ринку діють дві фірми, взаємовідносини яких визначають обсяг виробництва в галузі і ринкову ціну.

Е

ЕКОНОМЕТРИКА (англ. *econometry*, рос. *эконометрика*) – напрям економіки, що використовує математичні методи для оптимального розв'язання задач.

ЕКОНОМІКА НАЦІОНАЛЬНА (англ. *national economics*, рос. *национальная экономика*) – сукупність економічних суб'єктів та зв'язків між ними, яка характеризується господарською цілісністю, спільністю в певних часових та просторових рамках.

ЕКОНОМІКА ЗМІШАНА (англ. *mixed economics*, рос. *смешанная экономика*) – економічна система, роль регулятора в якій виконують ринок та державне управління.

ЕКОНОМІКА ТІНЬОВА (англ. *shadow economy*, рос. *теневая экономика*) – економічна діяльність, пов'язана з виробництвом та обміном товарів і послуг, яка не набула законної ресстрації або обліку.

ЕКОНОМІКА УЧАСТІ (англ. *economy of participation*, рос. *экономика участия*) – сукупність характеристик трансформації відносин власності та процесів в організації праці й управлінні виробництвом. Існують три форми економіки участі: участь у прибутку, участь у власності та участь в управлінні підприємством.

ЕКОНОМІКА ЦЕНТРАЛІЗОВАНО-ПЛАНОВА (англ. *central-planing economy*, рос. *централизованно-плановая экономика*) – економічна система, у якій основні економічні рішення приймаються державою, котра бере на себе функції організатора економічної діяльності суспільства.

ЕКОНОМІКС (англ. *economics*, рос. *экономика*) – суспільна наука про використання обмежених ресурсів з метою максимального задоволення необмежених матеріальних потреб суспільства.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА (англ. *economic security*, рос. *экономическая безопасность*) – спроможність країни нейтралізувати негативні зовнішні дії власними внутрішніми ресурсами.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ (англ. *economic efficiency*, рос. *экономическая эффективность*) – досягнення найвищих результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці або зниження сукупних витрат на одиницю продукції.

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ (англ. *economic integration*, рос. *экономическая интеграция*) – процес обопільного сплетіння виробничих процесів різних країн, який потребує узгодженої політики.

ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАЦІЯ (англ. *economic information*, рос. *экономическая информация*) – сукупність відомостей про функціонування економіки та управління нею.

ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ (англ. *economic category*, рос. *экономическая категория*) – наукове поняття, теоретичний абстрактний вираз, реально існуючих економічних явищ і процесів.

ЕКОНОМІЧНА КОН'ЮНКТУРА (англ. *economic climate*, рос. *экономическая конъюнктура*) – стан локального або загального економічного простору на певний час, відображений сукупністю економічних показників.

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА (англ. *economic politik*, рос. *экономическая политика*) – заходи, що вживаються, спрямовані на розв'язання економічних проблем.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (англ. *economic science*, рос. *экономическая теория*) – наука, що вивчає діяльність людей, пов'язану з досягненням ефективного використання обмеженої кількості ресурсів для найкращого задоволення потреб в життєвих благах.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ НОРМАТИВНА (англ. *normative economic science*, рос. *нормативная экономическая теория*) – оціночні судження щодо того, якими повинні бути економічні зв'язки, які економічні рішення треба приймати.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ПОЗИТИВНА (англ. *positive economics*, рос. *позитивная экономическая теория*) – встановлення економічних зв'язків, що реально склалися, поза їх оцінюванням.

ЕКОНОМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ (англ. *economic modelling*, рос. *экономическое моделирование*) – формалізований опис економічних процесів і явищ (за допомогою математики і економетрики), структура якого відтворює абстраговану реальну картину економічного життя. Економічна модель дозволяє глибше виявити і дослідити основні риси і закономірності реального об'єкта пізнання.

ЕКОНОМІЧНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ІНДИВІДА (англ. *economic self-determination*, рос. *экономическое самоопределение индивида*) – усвідомлений вибір індивідом напрямку, способу та форм включення до системи суспільно-економічних відносин та зв'язків.

ЕКОНОМІЧНИЙ ДИРИЖИЗМ (англ. *economic dirigisme*, рос. *экономический дирижизм*) – активна участь держави у регулюванні соціально-економічного розвитку країни на основі використання широкого спектру методів та інструментів.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗАКОН (англ. *economic law*, рос. *экономический закон*) – стійкий типовий зв'язок між економічними явищами, що повторюється.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЛІБЕРАЛІЗМ (англ. *economic liberalism*, рос. *экономический либерализм*) – система соціально-економічних відносин, у якій домінують ринкові регулятори, а роль держави зводиться до виконання мінімальних економічних функцій на основі використання переважно економічних та правових методів регулювання.

ЕКОНОМІЧНИЙ РЕЖИМ (англ. *economic regime*, рос. *экономический режим*) – інституційні умови організації господарської діяльності у межах певної економічної системи.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЦИКЛ (англ. *economic cycle*, рос. *экономический цикл*) – сукупність певних станів національної економіки, що регулярно повторюється та супроводжується розширенням та скороченням обсягів виробництва.

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ (англ. *economic relations*, рос. *экономические отношения*) – відносини між людьми з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних та нематеріальних благ.

ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ДРЕ (англ. *methods of government economics regulation*, рос. *экономические методы государственного регулирования экономики*) – створена державою система фінансового або матеріального стимулювання діяльності суб'єктів господарювання, що впливає на їхні економічні інтереси й зумовлює адекватну поведінку: інструменти податкової, амортизаційної, облікової, митної, валютної політики тощо.

ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ (англ. *economic resources*, рос. *экономические ресурсы*) – сукупність ресурсів, що використовуються для виробництва товарів та послуг: земля, праця, капітал, підприємницькі здібності, технологія, інформація та ін.

ЕКОНОМІЧНІ СТИМУЛИ (англ. *economic incentives*, рос. *экономические стимулы*) – фактори, що мотивують і впливають на поведінку окремих економічних суб'єктів.

ЕКСПЛУАТАЦІЯ (від франц. *exploitation* – використання, отримання вигоди, англ. *exploitation*, рос. *эксплуатация*) – привласнення результатів примусової праці; розробка покладів корисних копалин; використання об'єктів основного капіталу та інфраструктури.

ЕКСПОРТ (від лат. *experto* – виношу, вивожу, англ. *export*, рос. *экспорт*) – товари і послуги, які одна країна продає іншим через перетин кордону та перехід власності.

ЕЛАСТИЧНІСТЬ ПОПИТУ (англ. *elasticity of demand*, рос. *эластичность спроса*) – ступінь зміни величини попиту при зміні одного з чинників, які його визначають.

ЕЛАСТИЧНІСТЬ ПРОПОЗИЦІЇ (англ. *elasticity of supply*, рос. *эластичность предложения*) – ступінь зміни величини пропозиції при зміні одного з чинників.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ (англ. *e-money*, рос. *электронные деньги*) – банківська система переказу коштів за допомогою комп'ютерів, що посилює тенденцію дематеріалізації коштів, значно прискорює їхній обіг, зменшує витрати, що позитивно впливає на економічний розвиток країни.

ЕМБАРГО (від ісп. *embargo* – заборона, накладання арешту, англ. *embargo*, рос. *эмбарго*) – заборона урядом ввезення чи вивезення товарів.

ЕМІТЕНТ (від лат. *emittens* – той, що випускає, англ. *issuer*, рос. *эмитент*) – економічний суб'єкт, який випускає цінні папери.

ЕФЕКТИВНА ЗАЙНЯТИСТЬ (англ. *efficient employment*, рос. *эффективная занятость*) – розподіл трудових ресурсів, який задовольняє потреби суспільного виробництва щодо кількості та якості робочої сили і забезпечує найбільшій його обсяг.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА (англ. *productive efficiency*, рос. *эффективность производства*) – відношення обсягу виробленої продукції до загальних витрат на її створення.

ЕФЕКТ ВЕБЛЕНА (англ. *effect of Veblen*, рос. *эффект Веблена*) – явище, яке виникає тоді, коли в результаті падіння ціни товару деякі споживачі вважають, що це відбулося через погіршення його якості, і скорочують його споживання.

ЕФЕКТ ІМПОРТНИХ ЗАКУПОК (англ. *effect of import purchases*, рос. *эффект импортных закупок*) – поняття, яке показує взаємозв'язок між чистим експортом та рівнем цін в економіці: при підвищенні рівня цін чистий експорт скорочується, і навпаки.

ЕФЕКТ ПІГГА (англ. *effect of Piggs*, рос. *эффект Пигга*) – збільшення домогосподарствами витрат на споживання, що зумовлено зростанням добробуту споживачів унаслідок зниження цін.

ЕФЕКТ ПРОЦЕНТНОЇ СТАВКИ (англ. *effect of interest rate*, рос. *эффект процентной ставки*) – поняття, яке показує взаємозв'язок між рівнем процентних ставок та величиною сукупного попиту: при підвищенні процентних ставок дорожчає споживацький кредит та інвестиції, що знижує величину сукупного попиту, і навпаки.

ЕФЕКТ РЕАЛЬНОГО БАГАТСТВА (англ. *effect of real riches*, рос. *эффект реального богатства*) – поняття, яке показує взаємозв'язок між рівнем цін та величиною реального багатства, поданого у фінансових активах (акціях, облігаціях, депозитах тощо); підвищення рівня цін скорочує розміри реального багатства, у результаті чого скорочується величина сукупного попиту, і навпаки.

ЕФЕКТ ФІШЕРА (англ. *effect of Fisher*, рос. *эффект Фишера*) – поняття, яке виражає урахування впливу інфляції на процентну ставку за позикою або облігацією.

ЕФЕКТ ХРАПОВИКА (англ. *effect of ratchet*, рос. *эффект храповика*) – економічний механізм, котрий не дозволяє цінам чи заробітній платі значно зменшуватися за короткий проміжок часу.

ЗАГАЛЬНА РІВНОВАГА (англ. *general equilibrium*, рос. *общее равновесие*) – рівновага, яка виникає в результаті взаємодії усіх ринків, коли зміна попиту чи пропозиції на одному ринку впливає на рівноважні ціну та обсяги продажу на всіх ринках.

ЗАЙНЯТІ ПРАЦІВНИКИ (англ. *employed workers*, рос. *занятые рабочие*) – люди, що виконують оплачувані види робіт, а також ті, що мають робочі місця, але не працюють через хворобу, страйки або відпустки.

ЗАЙНЯТІСТЬ ПОВНА (англ. *full employment*, рос. *полная занятость*) – відсутність циклічного безробіття.

ЗАКОН ВИЛУЧЕНОГО ТРЕТЬОГО (англ. *law excluded the third*, рос. *закон исключенного третьего*) – закон формальної логіки, який стверджує, що із двох заперечуючих одна одну думок про один і той же предмет, узятий в одному і тому ж часі, відношенні тощо, одна неодмінно справжня.

ЗАКОН ДОСТАТНЬОЇ ПІДСТАВИ (англ. *good cause law*, рос. *закон достаточного основания*) – закон формальної логіки, який вимагає, щоб будь-яка дійсна думка обґрунтовувалася іншими думками, дійсність яких була доведена раніше.

ЗАКОН ЗРОСТАННЯ ПОТРЕБ (англ. *law of increasing needs*, рос. *закон возрастающих потребностей*) – закон, який виражає внутрішньо необхідний, суттєвий і сталий зв'язок між прогресом технологічного способу виробництва, еволюцією всієї системи суспільних відносин і кількісним зростанням, якісним удосконаленням та збагаченням індивідуальних, колективних та суспільних потреб.

ЗАКОН ЗРОСТАЮЧИХ ПОСТАВЛЕНИХ ВИТРАТ (англ. *law of increasing imputed costs*, рос. *закон возрастающих вмененных издержек*) – у процесі руху від однієї альтернативи до іншої величина витрат одержання кожної додаткової одиниці товару зростає.

ЗАКОН ОУКЕНА (англ. *law of Okun*, рос. *закон Оукена*) – при перевищенні фактичного рівня безробіття над природним на 1% недоотримання ВВП складає 2,5%.

ЗАКОН ПОПИТУ (англ. *law of demand*, рос. *закон спроса*) – зниження ціни на одиницю товару призводить до підвищення величини попиту на нього, а зростання ціни – до зниження попиту.

ЗАКОН ПРОПОЗИЦІЇ (англ. *law of supply*, рос. *закон предложения*) – економічний закон, що виражає пряму залежність між ціною і величиною пропозиції товару або послуги впродовж певного проміжку часу.

ЗАКОН СЕЯ (англ. *law of Say*, рос. *закон Сая*) – будь-яка пропозиція породжує рівний собі попит.

ЗАКОН СПАДАЮЧОЇ ГРАНИЧНОЇ КОРИСНОСТІ (англ. *law of decrescent marginal utility*, рос. *закон убывающей предельной полезности*) – у міру задоволення потреби корисність кожної нової порції продукту стає меншою за попередню.

ЗАЛИШОК СОЛОУ (англ. *Solow remainder*, рос. *остаток Солоу*) – відсоток приросту національного продукту за рахунок науково-технічного прогресу.

ЗАОЩАДЖЕННЯ (англ. *savings*, рос. *сбережения*) – доход, який залишився після виплати податків, і не використаний на придбання споживчих товарів.

ЗАПЕРЕЧНИЙ ПОДАТОК (англ. *negative tax*, рос. *отрицательный налог*) – дотація, субсидія.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА (англ. *wages*, рос. *заработная плата*) – доход, який одержує людина від реалізації своїх фізичних та інтелектуальних здібностей створювати блага.

ЗАСОБИ ПРАЦІ (англ. *means of work*, рос. *средства труда*) – річ або комплекс речей, якими людина діє на предмети праці.

ЗАСТАВА (англ. *pledge*, рос. *залог*) – передача боржником свого майна кредитору як гарантії сплати боргу.

ЗЕМЕЛЬНА РЕНТА (англ. *ground-rent*, рос. *земельная рента*) – економічна категорія, яка виражає відносини привласнення додаткового продукту власником землі через механізм орендної плати за право користування землею.

ЗЕМЛЯ (англ. *ground*, рос. *земля*) – фактор виробництва, що включає в себе землю, а також лісові, водні ресурси, родовища корисних копалин та інші природні багатства, що використовуються у виробничому процесі.

ЗМІННІ ВИТРАТИ (англ. *variable costs*, рос. *переменные издержки*) – витрати, що залежать від кількості продукції, що виробляється, і складаються з витрат на сировину, матеріали, заробітну плату тощо.

ЗМІШАНИЙ ТИП ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ (англ. *mixed or real economic type of growth*, рос. *смешанный экономический рост*) – збільшення обсягу ВВП як у результаті кількісного зростання факторів виробництва, так і за рахунок якісного удосконалення їх.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА (англ. *foreign-economic politic*, рос. *внешнеэкономическая политика*) – діяльність держави щодо регулювання економічних відносин з іншими країнами, спрямована на забезпечення ефективного використання зовнішнього фактора в національній економіці, реалізацію конкурентних переваг країни, раціональне входження у світове господарство.

ЗОЛОТИЙ ПАРИТЕТ ВАЛЮТИ (англ. *gold par of currency*, рос. *золотой паритет валюты*) – законодавче встановлення ваги чистого золота в національній валюті країни і співвідношення з іншою валютою за вмістом золота.

ЗОЛОТИЙ СТАНДАРТ (англ. *gold standard*, рос. *золотой стандарт*) – грошова система, що ґрунтується на виконанні золотом законодавчо закріпленої ролі загального еквівалента.

ЗОЛОТОДЕВІЗНИЙ СТАНДАРТ (англ. *mottogold standard*, рос. *золотодевизный стандарт*) – форма золотого стандарту, за якого банкноти розмінюються на девізи у вигляді валют інших країн золотозливкового стандарту, які, у свою чергу, обмінюються на золото.

ЗОНА СУБСТИТУЦІЇ (англ. *zone of substitution*, рос. *зона субституции*) – ділянка кривої байдужості, на якій можлива ефективна заміна одного блага іншим.

I

ІМПЛІЦИТНИЙ КОНТРАКТ (англ. *relational contracting*, рос. *имплицитный контракт*) – довгостроковий взаємовигідний контракт, у якому неформальні умови переважають над формальними.

ІМПОРТ (від лат. *importo* – ввожу, англ. *import*, рос. *импорт*) – товари і послуги, котрі країна купує в інших країнах.

ІНВЕСТИЦІЇ (англ. *investment*, рос. *инвестиции*) – витрати на купівлю машин, обладнання та інших засобів виробництва, будівництво та збільшення виробничих запасів; вкладення капіталу у розвиток підприємства.

ІНВЕСТИЦІЇ ЗАКОРДОННІ (англ. *foreign investment*, рос. *зарубежные инвестиции*) – розміщення інвестицій в інших країнах з метою одержання більшого прибутку, ніж всередині країни.

ІНВЕСТОР (від лат. *investo* – наділяю, англ. *investor*, рос. *инвестор*) – домашнє господарство або підприємство, що витрачає гроші на виробничі цілі.

ІНДЕКСАЦІЯ (англ. *indexation*, рос. *индексация*) – механізм, який забезпечує регулювання заробітної плати і платежів відповідно до рівня інфляції.

ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ (англ. *index of human development*, рос. *индекс человеческого развития*) – показник, який міжнародні організації дедалі частіше використовують для визначення рівня якості життя.

ІНДЕКС ЦІН (англ. *price index*, рос. *индекс цен*) – відношення вартості певного набору товарів та послуг у поточному періоді до його вартості в базовому періоді в процентах.

ІНДЕКС ЯКОСТІ ЖИТТЯ (англ. *index of living standard*, рос. *индекс уровня жизни*) – комбінований показник, що характеризує рівень освіти, медичного обслуговування, тривалість життя, рівень зайнятості населення, його платоспроможність, доступ до культурних цінностей, участь у політичному житті тощо.

ІНДИКАТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ (англ. *indicative planning*, рос. *индикативное планирование*) – спосіб регулювання економічних процесів за допомогою розробки планових показників рекомендаційного, орієнтовного характеру, що конкретизують цілі та пріоритети розвитку національної економіки, і створення державою відповідних фінансових та інших стимулів для їхньої реалізації.

ІНДИКАТИВНІ МЕТОДИ (англ. *indicative methods*, рос. *индикативные методы*) – методи непрямого, опосередкованого впливу, які мають орієнтовний, рекомендаційний характер.

ІНДУКЦІЯ (англ. *induction*, рос. *индукция*) – метод дослідження, що передбачає рух дослідження від окремих, часткових факторів до загальних висновків, узагальнень.

«ІНКУБАТОРИ» (англ. *incubator*, рос. «*инкубаторы*») – ядро технополісу зі сприятливими умовами для виникнення дрібних наукомістких фірм.

ІННОВАЦІЙНІ ЦИКЛИ (англ. *innovation cycle*, рос. *инновационные циклы*) – періодичні коливання інноваційної ефективності, пов'язані з фазами науково-технічного та економічного циклів.

ІННОВАЦІЯ (англ. *innovation*, рос. *инновация*) – впровадження у виробництво нового продукту, нового виробничого методу або застосування нової форми організації бізнесу.

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ (англ. *institutional theory*, рос. *институционализм*) – інституціонально-соціологічний напрям, згідно якого економіка розглядається як система, в якій відносини між господарюючими суб'єктами складаються під впливом як економічних, так і політичних, соціологічних та соціально-психологічних факторів. Об'єктом їхнього вивчення є «інститути» – держава, корпорації, профспілки, а також правові, морально-етичні норми.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ (англ. *internationalization of the economy*, рос. *интернационализация экономики*) – процес установаження та поглиблення стійких зв'язків між підприємствами окремих держав та державами в цілому.

ІНФЛЯЦІЙНИЙ РОЗРИВ (англ. *inflationary gap*, рос. *инфляционный разрыв*) – величина, на яку мають скоротитися сукупні видатки, щоб зменшити рівноважний ВВП до рівня повної зайнятості.

ІНФЛЯЦІЯ (від лат. *inflation* – здуття, англ. *inflation*, рос. *инфляция*) – підвищення загального рівня цін в економіці.

ІНФЛЯЦІЯ ПОВЗУЧА (англ. *creeping inflation*, рос. *ползучая инфляция*) – повільне (звичайно 2-3% на рік) зростання загального рівня цін в економіці.

ІНФОРМАЦІЯ (англ. *information*, рос. *информация*) – за сучасних умов найважливіший фактор суспільного виробництва; система збирання, обробки та систематизації різноманітних знань людини з метою використання їх у різних сферах її життєдіяльності, насамперед в економічній.

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ (англ. *market infrastructure*, рос. *инфраструктура рынка*) – сукупність інститутів, що забезпечують оборот різних товарів.

ІПОТЕКА (від грец. *hypothek* – доставка, англ. *hypothec*, рос. *ипотека*) – позика, що видається під заставу нерухомого майна, а також застava нерухомого майна під таку позичку.

К

КАЛЬКУЛЯЦІЯ (від лат. *calculatio* – підраховування, англ. *calculation*, рос. *калькуляция*) – розрахунок витрат на виробництво та реалізацію одиниці товару.

КАПІТАЛ (англ. *capital*, рос. *капитал*) – створені засоби виробництва.

КАПІТАЛІЗАЦІЯ (англ. *capitalization*, рос. *капитализация*) – спрямування частини прибутку на розширення виробництва.

КАРТЕЛЬ (від італ. *carta* – папір, документ, англ. *cartel*, рос. *картель*) – одна з форм монополій, а також угода щодо цін підприємств (однієї чи кількох країн), що виробляють переважно однорідну продукцію.

КВÓТИ (англ. *quotas*, рос. *квоты*) – встановлене законодавчо або нормативними актами обмеження в міжнародній торгівлі на кількість продукту, яку можна імпортувати чи експортувати.

КВОТУВАННЯ (англ. *politic of sales quotas*, рос. *квотирование*) – встановлення державою розмірів, частки в загальному виробництві, продажу, збуті, експорті чи імпорті.

КЕЙНСІАНСТВО (англ. *keynesianism*, рос. *кейнсианство*) – одна з провідних теорій, яка обґрунтовує необхідність активного втручання держави в регулювання ринкової економіки шляхом стимулювання сукупного попиту й інвестицій через проведення певної кредитно-бюджетної політики.

КЕЙНСІАНСЬКИЙ ВІДРІЗОК (англ. *keynesian line segment*, рос. *кейнсианский отрезок*) – горизонтальний відрізок кривої сукупної пропозиції, на якому рівень цін залишається постійним при зміні реального національного продукту.

КЛАСИЧНИЙ ВІДРІЗОК (англ. *classic line segment*, рос. *классический отрезок*) – вертикальний відрізок кривої сукупної пропозиції, на якому економіка характеризується залученням ресурсів у їх повному обсязі.

КОЛИВАННЯ ЕКОНОМІЧНІ (англ. *tides in business*, рос. *экономические колебания*) – це нестійкість, різноспрямована мінливість основних макроекономічних показників, характерна для певного періоду часу.

КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ (від лат. *commercium* – торгівля, англ. *commercialization*, рос. *коммерциализация*) – роздержавлення, як правило, підприємств

комунальної власності, надання їм прав юридичної особи й переведення їх на режим самофінансування.

КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК (англ. *business bank*, рос. *коммерческий банк*) – комерційна організація, яка займається підприємництвом у сфері кредиту, здійснює мобілізацію вільних коштів та їх наступне розміщення за принципом платності, терміновості та поворотності.

КОМПАРАТИВІСТИКА (англ. *calibration*, рос. *компарирование*) – галузь економічної науки, що займається порівняльним аналізом економічних систем.

КОМПЕНСАЦІЯ (від лат. *compensatio* – зрівноваження, англ. *indemnity*, рос. *компенсация*) – одна з форм реприватизації, повернення вартості конфіскованого майна грошима або спеціальними ваучерами.

КОМУНІТАРИЗМ (від лат. *communis* – спільний, англ. *communisytı*, рос. *коммуитаризм*) – нова форма соціального руху, котра відстоює право кожного індивіда на власний стиль і спосіб життя.

КОНВЕРГЕНЦІЯ (від лат. *convergere* – наближатися, англ. *convergence*, рос. *конвергенция*) – процес наближення різних економічних систем, їхніх окремих складових та механізмів, основних макроекономічних показників різних країн світу.

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ (англ. *competition economic policy*, рос. *конкурентная политика государства*) – діяльність держави, спрямована на створення і розвиток конкурентного середовища, захист конкуренції, антимонопольне регулювання з метою зростання ефективності суспільного виробництва.

КОНКУРЕНЦІЯ (англ. *competition*, рос. *конкуренция*) – це суперництво економічних суб'єктів за вигідніші умови виробництва та кращу реалізацію своїх економічних інтересів.

КОНКУРЕНЦІЯ МОНОПОЛІСТИЧНА (англ. *monopolistic competition*, рос. *монополистическая конкуренция*) – ринкова ситуація, коли численні продавці реалізують подібні товари, прагнучи надати їм реальних або вигаданих унікальних якостей.

КОНКУРЕНЦІЯ НЕЦІНОВА (англ. *nonprice competition*, рос. *неценовая конкуренция*) – завоювання конкурентної переваги товаровиробниками завдяки підвищенню якості та надійності своєї продукції, вдосконалення методів збуту, надання послуг, розширення сфери післяпродажного обслуговування, продовження терміну гарантії служби виробів, надання споживачам кредитів на придбання товарів і послуг та інших пільг, використання реклами.

КОНКУРЕНЦІЯ ЧИСТА (англ. *pure competition*, рос. *чистая конкуренция*) – ринкова ситуація, коли багаточисельні, незалежно діючі виробники продають ідентичну продукцію, і жоден з них не в змозі контролювати ринкову ціну.

КОНОСАМЕНТ (від франц. *comaire* – знати, розумітися, англ. *bill of lading*, рос. *коносамент*) – розписка транспортного підприємства, що надається відправнику вантажу; засвідчує прийняття вантажу для перевезення і зобов'язання видати його в пункті призначення приймачеві коносаменту.

КОНСОЛІДАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ (англ. *funding of government*, рос. *консолидирование государственного долга*) – перенесення платежів, строк оплати яких уже настав, на майбутнє.

КОНСОРЦІУМ (від лат. *consortium* – спільність, англ. *consortium*, рос. *консорциум*) – тимчасова угода незалежних учасників про спільну реалізацію комерційного проекту.

КОНС'ЮМЕРИЗМ (англ. *consumerism*, рос. *консюмеризм*) – організований рух громадян і державних органів за розширення прав та вплив покупців на продавців.

КОНТИНГЕНТУВАННЯ (англ. *contingency*, рос. *контингенция*) – встановлення певних норм і обмежень: контингентована емісія, контингентовані товари, податки тощо.

КОНТРОЛЬНИЙ ПАКЕТ АКЦІЙ (англ. *control packet of shares*, рос. *контрольный пакет акций*) – кількість акцій, володіння якими дозволяє здійснювати контроль над діяльністю акціонерного товариства.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ (англ. *conflict of interests*, рос. *конфликт интересов*) – повна або часткова несумісність мотивації діяльності, що визначається відмінностями у соціальному становищі носіїв інтересів.

КОНЦЕПЦІЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ (англ. *proof development concept*, рос. *концепция стабильного развития*) – модель розвитку цивілізації, яка передбачає необхідність забезпечення балансу між вирішенням соціально-економічних проблем і збереженням навколишнього середовища.

КОНЦЕСІЯ (від лат. *concessio* – поступка, дозвіл, англ. *concession*, рос. *концессия*) – надання в експлуатацію іноземному інвесторові на певний період об'єктів державної власності.

КООПЕРАТИВ (англ. *producers' co-operative*, рос. *кооператив*) – підприємство, у якому об'єднуються кошти та зусилля партнерів з метою виконання певних господарських функцій.

КОРЕЛЯЦІЯ (від лат. *co...* і *relatio* – відношення, англ. *correlation*, рос. *корреляция*) – систематичний та зумовлений зв'язок між двома рядами даних (двома видами явищ).

КОРИСНІСТЬ БЛАГА (англ. *benefits utility*, рос. *полезность блага*) – ступінь, за яким благо може задовольнити ті чи інші потреби людини.

КОРИСНІСТЬ ГРАНИЧНА (англ. *marginal utility*, рос. *предельная полезность*) – корисність додаткової частини блага, що є в розпорядженні споживача.

КОРПОРАТИЗАЦІЯ (англ. *corporate programming*, рос. *корпоратизирование*) – у перехідній економіці акціонування великих підприємств і виведення їх зі сфери прямого державного управління.

КОРПОРАТИЗМ (англ. *corporatism*, рос. *корпоратизм*) – інституціоналізація інтересів соціальних груп у боротьбі за пріоритети економічного та соціального характеру.

КОРПОРАЦІЯ (англ. *corporation*, рос. *корпорация*) – правова форма фірми, в якій відповідальність власників за борги фірми обмежена сумою, яку вони заплатили при купівлі акцій фірми. Діє як самостійна одиниця (юридична особа) незалежно від індивідуальних власників фірми.

КОРОТКОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД (англ. *short-term period*, рос. *краткосрочный период*) – період, недостатній для зміни обсягів та складу вживаного фізичного капіталу, але достатній для зміни ступеня інтенсивності його використання.

КОТИРУВАННЯ (від франц. *coter* – розмічати, нумерувати, англ. *official quotation*, рос. *котировка*) – реєстрація встановленого курсу цінного паперу на фондовій біржі.

КОШИК СПОЖИВАЧА (англ. *basket of goods*, рос. *потребительская корзина*) – вартість стандартного набору товарів та послуг масового вживання середнього споживача в конкретній країні на певний час.

КРЕДИТ (від лат. *credo* – довіряю, англ. *credit*, рос. *кредит*) – надання позичальникові коштів у грошовій або іншій формах здебільшого під заставу на встановлений строк під визначений відсоток.

КРЕДИТНІ ГРОШІ (англ. *money of credit*, рос. *кредитные средства*) – знаки вартості, які виникають на основі кредитної угоди й виражають відносини між кредитором і боржником.

КРЕДИТНО-ГРОШОВА ПОЛІТИКА (англ. *monetary policy*, рос. *кредитно-денежная политика*) – діяльність держави, спрямована на забезпечення економіки повноцінною і стабільною національною валютою та регулювання грошового обігу відповідно до потреб економіки.

КРЕДИТНО-ГРОШОВА ПОЛІТИКА ЕКСПАНСІОНІСТСЬКА (англ. *monetary policy of expansion*, рос. *кредитно-денежная политика экспансии*) – здійснюється через розширення грошової пропозиції і спрямована на стимулювання виробництва та збільшення зайнятості.

КРЕДИТНО-ГРОШОВА ПОЛІТИКА РЕСТРИКТИВНА (англ. *monetary policy of restriction*, рос. *кредитно-денежная политика рестрикции*) – здійснюється через обмеження кількості грошей в обігу і спрямована на стримування інфляції.

КРИВА ВИРОБНИЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ (англ. *curve of production potentialities*, рос. *кривая производственных возможностей*) – крива, що показує різні комбінації максимальних обсягів виробництва двох товарів та послуг, що створюються в умовах повної зайнятості в економіці з постійними запасами та незмінною технологією.

КРИВА ЛОРЕНЦА (англ. *Lorenz curve*, рос. *кривая Лоренца*) – графічне зображення фактичного стану в розподілі доходів між окремими частинами населення.

КРОС-КУРС (англ. *crossrate of exchange*, рос. *кросс-курс валюты*) – котирування двох іноземних валют.

КРУГООБІГ ФОНДІВ (англ. *circulation of assets*, рос. *кругооборот фондов*) – процес зміни форм послідовного перетворення фондів з однієї функціональної форми на іншу.

КУРС «СПОТ» (англ. *spotrate of exchange*, рос. *курс валюты спот*) – курс готівкових угод, за якими валюта надходить на рахунок покупця протягом двох робочих днів.

КУРС «ФОРВАРД» (англ. *forwardrate of exchange*, рос. *курс валюты форвард*) – курс строкових угод, за якими валюта надходить на рахунок покупця через визначений в угоді строк.

КУРСОВА ВАРТІСТЬ АКЦІЙ (англ. *stock price*, рос. *курсовая стоимость акций*) – ціна, за якою здійснюється продаж акцій на ринку.

КУРТАЖ (від франц. *courtage* – посередник, англ. *brokerage*, рос. *куртаж*) – оплата послуг біржових посередників.

Л

ЛАГ (англ. *lag*, рос. *лаг*) – в аналітичній економії звичайно відрізок часу, потрібний для того, щоб зміни однієї змінної викликали зміни у динаміці іншої змінної.

ЛАГ ВНУТРІШНІЙ (англ. *internal lag*, рос. *внутренний лаг*) – відрізок часу від моменту виникнення збурення у національній економіці до моменту ухвалення відповідних заходів економічної політики.

ЛАГ ЗОВНІШНІЙ (англ. *external lag*, рос. *внешний лаг*) – відрізок часу від моменту ухвалення заходів економічної політики до моменту, коли ці заходи вплинуть на обсяг виробництва, зайнятість чи рівень цін.

ЛІБЕРАЛІЗМ (англ. *free-trade*, рос. *либерализм*) – політика держави, направлена на підтримку вільної торгівлі й обмежене її втручання у зовнішньоекономічну діяльність.

ЛІКВІДНІСТЬ (англ. *liquidity*, рос. *ликвидность*) – швидкість і простота, з якою благо може бути перетворене на гроші (готівку) без втрати своєї цінності.

ЛІСТИНГ (англ. *data-sheet*, рос. *листинг*) – допущення цінних паперів до обігу й котирування на фондовій біржі на підставі їхньої економічної експертизи.

ЛІЦЕНЗУВАННЯ (англ. *licensing*, рос. *лицензирование*) – видача державними органами дозволу на право займатися певним видом діяльності.

ЛОБІЗМ (англ. *lobbyism*, рос. *лоббирование*) – система впливу на державні органи з метою створення сприятливих умов для функціонування конкретної фірми, галузі тощо.

ЛОКАУТ (від англ. *lock out* – зачиняти перед кимось двері, англ. *lock-out*, рос. *локаут*) – закриття підприємства з метою примусового нав'язування рішення працівникам.

ЛЮДИНА ЕКОНОМІЧНА (англ. *homo economicus*, рос. *человек-экономический*) – абстрактна модель людини, створена класичною теорією, згідно з якою мотивом прийняття людиною економічних рішень є її власна вигода.

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ (англ. *human capital*, рос. *человеческий капитал*) – обсяг знань та рівень кваліфікації, що їх набувають працівники через освіту, професійну підготовку, в процесі праці і т. д.

М

«МАЙЖЕ ГРОШІ» (англ. *«almost money»*, рос. *«почти деньги»*) – фінансові активи, які виконують функцію грошей як засобу зберігання, але не є загальноприйнятим засобом обміну; до них належать короткострокові заощаджувальні депозити, термінові депозити, короткострокові державні цінні папери, заощаджувальні облигації.

МАКЛЕР (від голл. *makelaar* – купець, англ. *broker*, рос. *маклер*) – професійний посередник, що пропонує за плату інформацію, поради та зв'язки, якими він володіє на ринку.

МАКРОЕКОНОМІКА (англ. *macroeconomics*, рос. *макрэкономика*) – розділ економічної теорії, що вивчає функціонування національного господарства в цілому.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АГРЕГАТИ (англ. *aggregate of macroeconomics*, рос. *макрэкономические агрегаты*) – узагальнені статистичні характеристики діяльності макроекономічних суб'єктів.

МАРЖА (від фр. *marge* – край, межа, англ. *margin*, рос. *маржа*) – банківський прибуток, різниця між сумою отриманих за кредити і сплачених на депозити процентів; встановлений мінімальний відсоток вартості акції, яку сплачує її покупець у вигляді першого внеску.

МАРЖИНАЛІЗМ (англ. *marginalism*, рос. *маржинализм*) – система економічних концепцій, яка використовує граничні величини для дослідження господарських процесів на рівні мікроекономіки.

МЕЖА БІДНОСТІ (англ. *poverty line*, рос. *черта бедности*) – нормативно встановлений рівень грошових доходів фізичної особи (сім'ї) за певний період, який забезпечує рівень життя в межах прожиткового мінімуму.

МЕЖА МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ (англ. *scanty means line*, рос. *граница малообеспеченности*) – величина середньодушового сукупного доходу, який забезпечує непрацездатному громадянину споживання товарів та послуг на мінімальному рівні, встановленому законодавством.

МЕРКАНТИЛІЗМ (від італ. *mercante* – торговець, франц. *mercanti* – спекулянт, англ. *mercantilism*, рос. *меркантилизм*) – перша економічна школа, яка вважала джерелом багатства торгівлю, а саме багатство ототожнювала із золотом; розробляла рекомендації щодо розвитку міжнародної торгівлі.

МЕРТВА ТОЧКА (англ. *break-even point*, рос. *мертвая точка*) – обсяг виробництва, при перевищенні якого виробництво стає прибутковим.

МЕТОД ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ (англ. *method of economics*, рос. *метод экономической теории*) – сукупність прийомів, способів і принципів пізнання економічних явищ і процесів та законів розвитку економічних систем.

МИТНА ПОЛІТИКА (англ. *customs policy*, рос. *таможенная политика*) – політика встановлення державою податків на товари, майно, цінності, які перевозяться через кордон країни (митних тарифів), з метою захисту національних інтересів і наповнення державного бюджету країни.

МИТНИЙ СОЮЗ (англ. *customs union*, рос. *таможенный союз*) – група держав, територія яких визнана єдиним митним простором.

МИТО (англ. *customs duty*, рос. *таможенная пошлина*) – спеціальний податок держави на товари, які ввозяться в країну або вивозяться з неї.

МИГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ (англ. *migration*, рос. *миграция населения*) – переміщення населення між регіонами та країнами.

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ, МОП (англ. *International Labour Office*, рос. *международная организация труда*) – спеціалізований заклад ООН заснований у 1946 р. з метою розвитку співпраці у вирішенні проблем зайнятості, поліпшення умов праці, розширення соціального забезпечення та встановлення загальних стандартів рівня життя.

МІЖНАРОДНИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ, МБРР (англ. *International Bank for Reconstruction and Development, IBRD*, рос. *международный банк реконструкции и развития*) – спеціалізований кредитний заклад ООН, заснований у 1944 р. згідно з рішеннями Бреттон-Вудської конференції з метою сприяння та допомоги в реконструкції та розвитку економік країн-членів МБРР шляхом надання кредитів та гарантій. Функціонує з 1945 р.. Його членами можуть бути лише країни, що вступили до МВФ.

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД, МВФ (*International Monetary Fund, IMF*, рос. *международный валютный фонд*) – спеціалізований заклад ООН, заснований у 1944 р. згідно з рішеннями Бреттон-Вудської конференції. Функціонує з 1946 р. як міжурядова валютно-кредитна організація, діяльність якої спрямована на сприяння розвитку міжнародних економічних відносин. Особливими функціями МВФ є: вироблення правил регулювання валютних курсів і контроль за їхнім виконанням та надання країнам-членам МВФ кредитів для вирівнювання платіжних балансів і підтримки національних валют.

МІКРОЕКОНОМІКА (англ. *microeconomics*, рос. *микрoэкономика*) – галузь економічної науки, яка вивчає поведінку та взаємодію окремих економічних суб'єктів.

МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА (англ. *minimum wage*, рос. *минимальная заработная плата*) – встановлений державою норматив у вигляді грошового еквівалента, що забезпечує задоволення потреб на рівні простого відтворення робочої сили найнижчої кваліфікації за умов суспільно нормальної інтенсивності праці.

МОБІЛЬНІСТЬ (англ. *mobility*, рос. *мобильность*) – здатність та готовність працівника підприємства до професійного і територіального переміщення.

МОНЕТА (англ. *coin*, рос. *монета*) – зливок грошового металу певної ваги, форми, проби та номіналу, узаконеного державою як засіб обігу.

МОНЕТАРИЗМ (англ. *monetarism*, рос. *монетаризм*) – економічна школа неоліберального напрямку, що доводить доцільність непрямого та обмеженого втручання держави в економіку шляхом регулювання обігу грошей; теорія, яка приписує грошовій масі, що перебуває в обігу, роль визначального фактора у формуванні економічної кон'юнктури, розвитку виробництва і змінах обсягів валового внутрішнього продукту (ВВП).

МОНОМЕТАЛІЗМ (англ. *single standard*, рос. *монометаллизм*) – грошова система, за якою один валютний метал (золото або срібло) служить загальним еквівалентом і основою грошового обігу.

МОНОПОЛІЯ ПРИРОДНА (англ. *natural monopoly*, рос. *естественная монополия*) – чиста монополія, існування якої визнається суспільством доцільним.

МОНОПОЛІЯ ЧИСТА (англ. *pure monopoly*, рос. *чистая монополия*) – ринкова ситуація, за якої є тільки один продавець товару, що не має близьких заміників.

МОНОПОСОНІЯ (англ. *monopsony*, рос. *монопсония*) – наявність на ринку праці єдиного значного наймача.

МОРАЛЬНЕ ЗНОШУВАННЯ ОСНОВНОГО КАПИТАЛУ (англ. *obsolescence*, рос. *моральный износ основного капитала*) – старіння засобів праці під впливом науково-технічного прогресу і відповідно втрата ними вартості.

МУЛЬТИПЛІКАТОР (від лат. *multiplico* – помножую, англ. *multiplier*, рос. *мультипликатор*) – числовий коефіцієнт, що встановлює, у скільки разів приріст одного показника буде більшим, ніж приріст іншого показника, що викликав зміни.

МУЛЬТИПЛІКАТОР ГРОШОВИЙ (англ. *monetary multiplier*, рос. *денежный мультипликатор*) – числовий показник, який характеризує здатність системи комерційних банків збільшувати масу грошей в обігу та дорівнює величині, протилежній нормі обов'язкових резервів.

Н

НАТУРАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСТВА (англ. *naturalization of economy*, рос. *натурализация хозяйства*) – економічна діяльність, пов'язана з розширенням самозабезпеченості, а також розширенням асортименту продукції, яка випускається.

НАТУРАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО (англ. *natural economy*, рос. *натуральное хозяйство*) – така форма економічної діяльності, за якої продукт, що виробляється, призначається для забезпечення внутрішньогосподарських потреб і з сфери виробництва безпосередньо переходить до сфери споживання.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА (англ. *scientific and technical politic*, рос. *научно-техническая политика*) – політика держави щодо формування умов для розвитку прикладної та фундаментальної науки, раціонального використання науково-технічного потенціалу країни, впровадження результатів НТП у виробництво з метою підвищення його ефективності, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС (англ. *scientific and technical progress*, рос. *научно-технический прогресс*) – безперервний процес відкриття та застосування нових знань у суспільному виробництві, що дає змогу за найменших витрат поєднати наявні ресурси для випуску високоякісних кінцевих продуктів.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЦИКЛИ (англ. *scientific and technical cycle*, рос. *научно-технические циклы*) – періодичне проходження через схожі фази в динаміці науки й техніки.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОХІД (англ. *national income*, рос. *национальный доход*) – новостворена вартість; загальна сума доходів (заробітної плати, ренти, процента, прибутку) країни.

«НЕВИДИМА РУКА» (англ. *invisible hand*, рос. *«невидимая рука»*) – вислів, запозичений з роботи А. Сміта «Дослідження про природу та причини багатства народів» (1776), який розкриває механізм саморегулювання ринкової економіки: «...індивід, що прагне власної вигоди, своїми діями сприяє її досягненню для усього суспільства».

НЕГАТИВНІ ЕКСТЕРНАЛІЇ (англ. *negative externals*, рос. *негативные экстерналии*) – ситуації, за яких виробництво або споживання будь-якого блага завдає некомпенсованих витрат третім особам.

НЕЕКОНОМІЧНЕ БЛАГО (англ. *noneconomy benefits*, рос. *неэкономическое благо*) – благо, надане людині природою, кількісно необмежене (повітря, морська вода, сонячне тепло та ін.).

НЕМАТЕРІАЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО (англ. *immaterial production*, рос. *нематериальное производство*) – сукупність галузей та сфер, що виробляють нематеріальні блага і послуги, які задовольняють духовні й соціальні потреби людей.

НЕОКЛАСИЦИЗМ (англ. *neoclassicism*, рос. *неоклассицизм*) – провідна течія сучасної економічної думки, представники якої розглядають ринок як саморегульовану економічну систему, здатну самостійно відновлювати рівновагу.

НЕОКЛАСИЧНИЙ СИНТЕЗ (англ. *neoclassic synthesis*, рос. *неоклассический синтез*) – узагальнююча концепція, представники якої виступають за поєднання ринкового і державного регулювання економічних процесів та рух до змішаної економіки; ґрунтується на синтезі неокласичної і кейнсіанської доктрин.

НЕПРЯМІ МЕТОДИ ДРЕ (англ. *indirect governments means*, рос. *непрямые методы ГРЭ*) – опосередкований вплив держави на діяльність суб'єктів економіки за допомогою економічних і правових методів.

НЕФОРМАЛЬНІ ЗАСОБИ ДРЕ (англ. *informals governments means*, рос. *неформальные средства ГРЭ*) – вплив держави на формування громадської думки, суспільної свідомості, економічного мислення індивідів завдяки використанню засобів масової інформації та ін.

НОМІНАЛЬНА ВАРТІСТЬ АКЦІЇ (англ. *nominal value*, рос. *номинальная стоимость акции*) – частина вартості статутного фонду акціонерного товариства, яку виражає акція.

НОРМА ОБОВ'ЯЗКОВИХ РЕЗЕРВІВ (англ. *norm of obligatory working balances*, рос. *норма обязательных резервов*) – один із важелів державного регулювання діяльності комерційних банків, що зобов'язує останніх утримувати частину своїх активів у вигляді резервів на спеціальному рахунку центрального банку країни, касової готівки в комерційному банку.

НОРМУВАННЯ ПРАЦІ (англ. *norm-setting*, рос. *нормирование труда*) – вид управлінської діяльності на підприємстві (фірмі), що полягає у встановленні необхідних витрат і результатів праці.

НУЛІФІКАЦІЯ (від лат. *nullus* – ніякий і *...ficatio* – заганяти, англ. *nullification*, рос. *нуллификация*) – вилучення старих грошових знаків з обігу і заміна їх новими.

О

ОБ'ЄДНАННЯ РИЗИКУ (англ. *risk pooling*, рос. *объединение риска*) – метод, за якого ризик вірогідного збитку ділиться між учасниками таким чином, що можливі втрати кожного відносно невеликі.

ОБ'ЄКТИВНА ІМОВІРНІСТЬ (англ. *objective probability*, рос. *объективная вероятность*) – імовірність, яка ґрунтується на розрахунку частоти, з якою відбувається цей процес чи явище.

ОБЛІГАЦІЯ (від лат. *obligatio* – зобов'язання, порука, англ. *bond*, рос. *облигация*) – цінний папір, який має встановлений термін обігу та засвідчує надання його власником позики емітенту цього паперу.

ОБЛІК ВЕКСЕЛІВ (англ. *bills discounting*, рос. *учет векселей*) – операція банку з дострокового викупу векселів у їхніх володарів за дисконтною ціною, приведеною до її сучасного рівня, залежно від їхнього номіналу, строку погашення й облікової вексельної ставки.

ОБМІН ГРОШОВИЙ (англ. *money change*, рос. *денежный обмен*) – це така форма обміну, за якої люди спочатку обмінюють товар на гроші, а потім уже за допомогою них одержують інший товар.

ОБОРОТ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИЙ (англ. *foreign trade turnover*, рос. *внешнеторговый оборот*) – сума експорту та імпорту країни за певний період.

ОБОРОТ КАПІТАЛУ (англ. *capital turnover*, рос. *оборот капитала*) – кругообіг капіталу, що безперервно повторюється і забезпечує повне повернення авансованих грошових коштів.

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ (англ. *current capital*, рос. *оборотный капитал*) – капітал, інвестований у предмети праці та інші короткострокові активи підприємства.

ОЛІГОПՓЛІЯ (англ. *oligopoly*, рос. *олигополия*) – панування на ринку декількох фірм, які пропонують тотожні або подібні товари.

ОПЕРАЦІЇ НА ВІДКРИТОМУ РИНКУ (англ. *openmarkets dealership*, рос. *операции на открытом рынке*) – купівля-продаж центральним банком цінних паперів (частіше облігацій державної позики) з метою регулювання кредитно-грошової системи.

ОПЕРАЦІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ (англ. *stock markets dealership*, рос. *операции на фондовом рынке*) – зміна пропозиції позичкового капіталу в країні шляхом купівлі або продажу центральним банком цінних паперів (облігацій, векселів, сертифікатів тощо) юридичних чи фізичних осіб; важіль регулювання резервів центрального банку.

ОПЛАТА ПРАЦІ (англ. *remuneration of labour*, рос. *оплата труда*) – винагорода, яка у грошовій або натуральній формі сплачується роботодавцем найманому працівникові.

ОПЛАТА ПРАЦІ АКОРДНА (англ. *lump payment*, рос. *аккордная оплата труда*) – форма відрядної заробітної плати, за якою оплата здійснюється за конкретну роботу, а обсяг і строки роботи визначені в угоді.

ОПЛАТА ПРАЦІ ВІДРЯДНА (англ. *efficiency wage*, рос. *сдельная оплата труда*) – система заробітної плати, за якою заробіток працівника залежить від кількості виготовленої продукції, відрядних розцінок та норм виробітку. Існує у формах: індивідуальній відрядній, колективній відрядній, відрядно-прогресивній, відрядно-преміальній, акордній.

ОПЛАТА ПРАЦІ ВІДРЯДНО-ПРОГРЕСИВНА (англ. *efficiency premium wage*, рос. *сдельно-прогрессивная оплата труда*) – форма відрядної заробітної плати. Складається з двох частин: у межах норм виробітку нараховується за відрядними розцінками, а за продукцію, виготовлену понад встановлені норми, – за прогресивно зростаючими розцінками.

ОПЛАТА ПРАЦІ ПОГОДИННА (англ. *hourly wage*, рос. *почасовая оплата труда*) – система заробітної плати, за якою заробіток працівника визначається за кількістю відпрацьованого часу та встановленою тарифною ставкою або посадовим окладом.

ОПЛАТА ПРАЦІ ПРЕМІАЛЬНА (англ. *premium wage*, рос. *премиальная оплата труда*) – форма заробітної плати, що передбачає поєднання погодинної або відрядної оплати праці з преміюванням працівників на підставі розроблених положень, які визначають мету та механізм преміювання.

ОПТИМІЗАЦІЯ (від лат. *optimus* – найкращий, англ. *optimization*, рос. *оптимизация*) – процес вибору найкращого варіанта з багатьох можливих, вироблення оптимальних рішень; процес приведення системи до збалансованого (найвигіднішого) стану.

ОПЦІОН (від лат. *optio* – вільний вибір, англ. *option*, рос. *опцион*) – отримання права на здійснення майбутньої угоди.

ОПЦІОН З ПРЕМІЄЮ (англ. *option at premium*, рос. *опцион с премией*) – різновид термінового контракту (ф'ючерсу), згідно якого один бік має право купити чи продати що-небудь у майбутньому за заздалегідь обговореною ціною з уплатою комісійних (премії).

ОРЕНДА (від лат. *arrendo* – здаю в найм, наймаю, англ. *to rent*, рос. *аренда*) – засноване на договорі строкове платне володіння та користування майном, необхідне орендаторові для здійснення господарської та іншої діяльності.

ОРЕНДНА ПЛАТА (англ. *rent*, рос. *арендная плата*) – регулярна сплата орендодавцю визначеної договором суми за надані в оренду землю або майно.

ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ (англ. *fixed capital*, рос. *основной капитал*) – капітал, інвестований у засоби праці та інші довготермінові активи підприємства.

ОСНОВНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗАКОН КЕЙНСА (англ. *Keynesian primary psychological law*, рос. *основной психологический закон Кейнса*) – полягає в тому, що із зростанням доходу зростає споживання, однак споживання зростає повільніше, ніж дохід.

ОСОБИСТИЙ ДОХОД (англ. *personal income*, рос. *личный доход*) – грошовий дохід працівника, що складається із заробітної плати, додаткових доходів, включаючи дивіденди, проценти, ренту, премії, трансферти.

ОФШОРНА ЗОНА (від англ. *offshore* – у відкритому морі, англ. *offshore territory*, рос. *офшорная зона*) – територія або держава, де гарантовані низькі

податкові ставки, відсутній жорсткий валютний контроль за іноземним капіталом.

ОЧІКУВАНА ІНФЛЯЦІЯ (англ. *anticipated inflation*, рос. *ожидаемая инфляция*) – рівень інфляції у країні, який прогнозується діловими колами, профспілками та споживачами.

ОЧІКУВАНЕ ЗНАЧЕННЯ (англ. *expected value*, рос. *ожидаемое значение*) – середньозважене значення всіх можливих результатів.

П

ПАЇЙ (від турец. *pay* – частина, жереб, доля, англ. *initial shares*, рос. *паи*) – частка (питома вага) участі в підприємстві, вступний внесок у пайове товариство.

ПАПЕРОВІ ГРОШІ (англ. *paper money*, рос. *бумажные деньги*) – знаки, символи цінності (вартості), що не мають власної вартості та наділені державною владою примусовим курсом обігу.

ПАРАДОКС БЕРЕЖЛИВОСТІ (англ. *paradox of thrift*, рос. *парадокс бережливости*) – твердження, згідно якого, чим більш бережливі та економні будуть домашні господарства в економіці з неповним використанням ресурсів, тим нижчим буде рівень зайнятості, виробництва та доходів.

ПАРАДОКС ГОЛОСУВАННЯ (англ. *paradox of voting*, рос. *парадокс голосования*) – протиріччя, які виникають внаслідок того, що голосування на основі принципу більшості не забезпечує виявлення дійсних переваг суспільства відносно економічних благ.

ПАРЕТО-ЕФЕКТИВНИЙ РОЗПОДІЛ БЛАГ (англ. *Pareto-optimality*, рос. *Парето-эффективное распределение благ*) – такий розподіл благ, при якому неможливо покращити достаток будь-кого (шляхом перерозподілу) без шкоди для достатку іншої особи.

ПАРЕТО-ЕФЕКТИВНЕ РОЗМІЩЕННЯ РЕСУРСІВ (англ. *Pareto-optimal resource allocation*, рос. *Парето-эффективное размещение ресурсов*) – таке розміщення ресурсів, при якому неможливо збільшити випуск одного товару, не скоротивши випуск іншого.

ПАРИТЕТ КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ (англ. *parity of buying power*, рос. *паритет покупательной способности*) – ситуація, яка характеризується

рівністю співвідношення обмінних курсів національних валют та співвідношення цін у порівнюваних країнах; обмінні курси будь-яких двох валют відображають різницю рівня цін двох порівнюваних країн.

ПАРТНЕРСТВО (англ. *partnership*, рос. *партнерство*) – правова форма фірми, якою володіють і управляють дві або більше особи.

«ПАСТКА ЛІКВІДНОСТІ» (англ. *liquidity trap*, рос. «ловушка ликвидности») – ситуація на грошовому ринку, за якої ставка проценту знижується настільки, що суб'єкти вважають за краще тримати гроші у готівковій формі, а подальше збільшення пропозиції грошей не здійснює впливу на ставку процента.

ПАТЕНТ (від лат. *patens* – відкритий, англ. *patent*, рос. *патент*) – свідоцтво на право займатися торгівлею чи промислом; документ, що засвідчує авторство на винахід і виключне право на його використання протягом певного строку.

ПАУПЕРИЗАЦІЯ (від лат. *pauper* – бідний, англ. *pauperization*, рос. *пауперизация*) – процес зuboжіння населення.

ПЕРІОД ДОВГОСТРОКОВИЙ (англ. *long-term period*, рос. *долгосрочный период*) – період достатньо тривалий, щоб змінити кількість вживаних ресурсів, включаючи й фізичний капітал.

ПЕРІОД КОРОТКОТЕРМІНОВИЙ (англ. *short-term period*, рос. *краткосрочный период*) – період часу, недостатній для зміни виробничих потужностей, але достатній для зміни ресурсів праці, які використовуються у виробництві.

ПІДПРИЄМНИЦТВО (англ. *business undertakings*, рос. *предпринимательство*) – ініціативна самостійна господарська діяльність людей, спрямована на одержання прибутку шляхом організації та використання ресурсів з метою виробництва чи реалізації товарів або послуг.

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ ЗДІБНОСТІ (англ. *entrepreneurial ability*, рос. *предпринимательские способности*) – особливий, специфічний фактор виробництва, діяльність людини з приводу поєднання та ефективного використання всіх інших факторів виробництва з метою створення благ та отримання доходу.

ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНЕ (англ. *public enterprise*, рос. *государственное предприятие*) – підприємство, що належить державі та контролюється нею.

ПІДПРИЄМСТВО ОДНООСІБНЕ (англ. *one-man business*, рос. *единоличное предприятие*) – підприємство, що створене та контролюється одним підприємцем.

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС (англ. *balance of payments*, рос. *платежный баланс*) – співвідношення між валютними надходженнями в країну і платежами держави за кордон протягом певного часу; статистичний звіт про результати зовнішньоекономічної діяльності країни за певний період, зазвичай за рік.

ПЛАТОСПРОМÓЖНІСТЬ (англ. *solvency*, рос. *платежеспособность*) – здатність виконувати боргові зобов'язання за рахунок майна або активів.

ПОБІЧНИЙ ЕФЕКТ (англ. *side effect*, рос. *побочный эффект*) – переміщення деяких витрат чи вигод, пов'язаних із виробництвом чи споживанням певних товарів до суб'єктів, які не є їх безпосередніми продавцями чи покупцями.

ПОДАТКИ (англ. *due*, рос. *налоги*) – встановлені державою обов'язкові збори із фізичних та юридичних осіб (населення, підприємств, організацій тощо) у державні та місцеві бюджети.

ПОЗИТИВНІ ЕКСТЕРНАЛІЇ (англ. *positive externals*, рос. *положительные экстерналии*) – ситуації, за яких виробництво або споживання будь-якого блага забезпечує некомпенсовані вигоди третім особам.

ПОЗИЧКОВИЙ КАПІТАЛ (англ. *debt sources of financing*, рос. *заемный капитал*) – капітал, що надається підприємцям на певний строк за певну плату у формі позичкового відсотка.

ПОЛІТИКА «ДЕШЕВИХ ГРОШЕЙ» (англ. *cheap money policy*, рос. *политика «дешевых денег»*) – зниження облікової ставки, що стимулює попит на гроші (кредитні ресурси) і поживлення господарської активності.

ПОЛІТИКА «ДОРОГИХ ГРОШЕЙ» (англ. *dear money policy*, рос. *политика «дорогих денег»*) – підвищення облікової ставки, що спричиняє зниження попиту на гроші (кредитні ресурси), отримання економічної діяльності.

ПОЛІТИКА ЕКСПАНСІЇ (англ. *policy of expansion*, рос. *политика экспансии*) – діяльність держави, спрямована на розширення сукупного попиту.

ПОЛІТИКА ПРИСКОРЕНОЇ АМОРТИЗАЦІЇ (англ. *policy of accelerated amortisation*, рос. *политика ускоренной амортизации*) – нормативно встановлене скорочення строків служби основного капіталу, списання його вартості на ранніх стадіях експлуатації.

ПОЛІТИКА СТРИМУВАННЯ (англ. *policy of containment*, рос. *политика сдерживания*) – діяльність держави, спрямована на обмеження сукупного попиту.

ПОПИТ (англ. *demand*, рос. *спрос*) – кількість продукту, яку споживачі готові і в змозі купити, сплачуючи певну ціну за одиницю протягом деякого періоду.

ПОПИТ НА РОБОЧУ СИЛУ (англ. *demand of labour*, рос. *спрос на рабочую силу*) – формування потреб виробництва в робочій силі.

ПОПИТ СУКУПНИЙ (англ. *aggregate demand*, рос. *совокупный спрос*) – обсяги товарів та послуг, які домогосподарства, підприємства та господарства готові купити за будь-якого можливого рівня цін.

«ПОРІГ ЧУТЛИВОСТІ» (англ. *threshold of sensitivity*, рос. «*порог чувствительности*») – мінімально необхідний (нижній) рівень різниці між тарифними ставками робітників суміжних розрядів або посадовими окладами службовців суміжних посад. Величина «порога чутливості» повинна бути не меншою 10-12 %.

ПОРТФЕЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ (англ. *portfolio investment*, рос. *портфельные инвестиции*) – капіталовкладення без права управлінського контролю за об'єктами інвестування.

ПОСТІЙНІ ВИТРАТИ (англ. *fixed cost*, рос. *постоянные издержки*) – поточні витрати підприємства, що є незмінними протягом певного періоду і в основному не залежать від обсягів його виробничої та збутової діяльності.

ПОТОЧНА ДИСКОНТОВАНА ВАРТІСТЬ (англ. *present discount value*, рос. *текущая дисконтированная стоимость*) – це нинішня вартість грошової одиниці, виплаченої через певний період часу

ПОТОЧНИЙ ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС (англ. *current balance of payments*, рос. *текущий платежный баланс*) – торговельний баланс (експорт-імпорт товарів) і баланс послуг та некомерційних платежів.

ПОТРІБИ (англ. *needs*, рос. *потребности*) – внутрішні спонукальні мотиви діяльності людини.

ПОЧАТКОВИЙ ДОХОД (англ. *initial income*, рос. *первоначальный доход*) – доход, який одержують громадяни до виплати ними прибуткового та інших податків, а також одержання різних трансфертних платежів.

ПРАВИЛО «ЧИСЛА 70» (англ. *70 Rule*, рос. *правило «70»*) – період подвоєння будь-якого показника дорівнює числу 70, поділеному на темп приросту показника, виражений у процентах.

ПРАВО ВЛАСНОСТІ (англ. *property*, рос. *право собственности*) – сукупність узаконених державою прав і норм економічних взаємовідносин фізичних та

юридичних осіб, які складаються між ними з приводу володіння, користування та розпорядження об'єктами власності.

ПРАКСЕОЛОГІЯ (англ. *praxis*, рос. *праксеология*) – наука, що вивчає загальні умови і методи ефективної та раціональної діяльності людини.

ПРАЦЯ (англ. *labour*, рос. *труд*) – фізичні та інтелектуальні здібності людини, які використовуються в процесі створення життєвих благ.

ПРЕДМЕТИ ПРАЦІ (англ. *articles of labour*, рос. *предметы труда*) – об'єкти, на які спрямована праця людини; матеріальна основа майбутнього продукту.

ПРЕФЕРЕНЦІЇ (англ. *preference*, рос. *преференции*) – пільговий митний режим, встановлений за міжнародними умовами для товарів окремої країни чи групи країн.

ПРИБУТКОВИЙ ПОДАТОК (англ. *profitable tax*, рос. *подоходный налог*) – прямий податок із доходів (заробітної плати, ренти, гонорару, дивідендів) громадян, який стягує держава для поповнення бюджету і як інструмент фіскальної політики.

ПРИБУТОК БУХГАЛТЕРСЬКИЙ (англ. *accounting profit*, рос. *прибыль бухгалтерская*) – виручка мінус сплачені, тобто зовнішні витрати.

ПРИБУТОК ЕКОНОМІЧНИЙ (англ. *profit*, рос. *экономическая прибыль*) – додатковий доход підприємця, отриманий як результат його більш ефективної діяльності у певній галузі – кращого передбачення, організації, впровадження значних нововведень.

ПРИБУТОК НОРМАЛЬНИЙ (англ. *normal profit*, рос. *нормальная прибыль*) – плата за виконання підприємницьких функцій, що відповідає деякій середній суспільній величині у створених умовах.

ПРИВАТИЗАЦІЯ (англ. *privatization*, рос. *приватизация*) – відчуження державного майна на користь приватних осіб.

ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ (англ. *private property*, рос. *частная собственность*) – право приватних осіб і фірм набувати, володіти, контролювати, використовувати, продавати і заповідати землю, капітал та інші активи.

ПРИРОДНИЙ РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ (англ. *natural rate of unemployment*, рос. *естественный уровень безработицы*) – рівень безробіття за умов повної зайнятості; сума рівнів фрикційного і структурного безробіття.

ПРОГРЕСИВНИЙ ПОДАТОК (англ. *progressive tax*, рос. *прогрессивный налог*) – податок, середня ставка якого зростає із збільшенням доходів.

ПРОДУКТИВНІ СИЛИ (англ. *productivity*, рос. *продуктивные силы*) – сукупність засобів виробництва і працівників з їхніми фізичними й розумовими здібностями, а також досягнення науки, технології, інформація, методи організації та управління виробництвом, що забезпечують створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб.

ПРОДУКТИВНІСТЬ (англ. *productivity*, рос. *продуктивность*) – обсяг виробленої продукції з розрахунку на одиницю факторів виробництва за одиницю часу.

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ (англ. *productivity of labour*, рос. *продуктивность труда*) – показник, що характеризується співвідношенням обсягу продукції (послуг, робіт) та кількості праці, витраченої для його виробництва.

ПРОДУКТ КІНЦЕВИЙ (англ. *final product*, рос. *конечный продукт*) – продукт, що не підлягає доробці, переробці чи перепродажу.

ПРОДУКТ ПРОМІЖНИЙ (англ. *intermediate product*, рос. *промежуточный продукт*) – продукт, який підлягає доробці, переробці або перепродажу.

ПРОДУКТ ЧИСТИЙ (англ. *nettoprodukt*, рос. *чистый продукт*) – ВВП без амортизаційних відрахувань.

ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ (англ. *subsistence level*, рос. *прожиточный минимум*) – вартість набору товарів і послуг, визначеного на основі обґрунтованих нормативів споживання й забезпеченості населення першочерговими життєвими засобами.

ПРОПОЗИЦІЯ (англ. *supply*, рос. *предложение*) – кількість продукту, яку готовий продати продавець за певною ціною за певний період часу.

ПРОПОЗИЦІЯ СУКУПНА (англ. *aggregate supply*, рос. *совокупное предложение*) – обсяг національного виробництва товарів та послуг, можливий при певному рівні цін.

ПРОПОРЦІЙНИЙ ПОДАТОК (англ. *proportional tax*, рос. *пропорциональный налог*) – податок, що передбачає однакові ставки незалежно від обсягу податкової бази.

ПРОТЕКЦІОНІЗМ (англ. *protectionism*, рос. *протекционизм*) – економічна політика держави, яка має на меті сприяти розвитку національної економіки шляхом захисту її від іноземної конкуренції.

ПРОЦЕНТ ПОЗИКОВИЙ (англ. *loan interest*, рос. *процент по кредиту*) – ціна, яка виплачується за користування грошима.

ПРОЦЕНТНА ПОЛІТИКА (англ. *interest rate politic*, рос. *процентная политика*) – заходи, які вживає банк щодо розміщення позичених грошей та одержання відповідних доходів.

ПРОЦЕНТНА СТАВКА (англ. *interest rate*, рос. *процентная ставка*) – відношення ціни позики, вираженої у грошових одиницях, до її величини, взяте у процентах.

ПРОЦЕНТНА СТАВКА РЕАЛЬНА (англ. *real interest rate*, рос. *реальная процентная ставка*) – це номінальна процентна ставка, скорегована на рівень інфляції.

ПРЯМІ ІНВЕСТИЦІЇ (англ. *direct investment*, рос. *прямые инвестиции*) – капіталовкладення з правом управлінського контролю за об'єктами інвестування.

ПРЯМІ МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ (англ. *direct methods of government economic regulation*, рос. *прямые методы государственного регулирования экономики*) – методи, за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні процеси (держконтракт, держзамовлення, надання субсидій, дотацій, встановлення державних стандартів, регламентування діяльності суб'єктів економіки тощо).

Р

РАЦІОНАЛЬНІСТЬ (англ. *rationality*, рос. *рациональность*) – спроможність мислити й діяти, керуючись здоровим глуздом, що в економічному плані означає досягнення цюнайбільшого результату за допомогою наявних засобів або ж певного результату за допомогою найменшої кількості засобів.

РЕВАЛЬВАЦІЯ (англ. *revaluation*, рос. *ревальвация*) – встановлення центральним банком вищого курсу національної валюти, зафіксованого обмінного курсу.

РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН (англ. *industrial regulation*, рос. *регулирование социально-трудовых отношений*) – заходи

держави щодо створення програмно-нормативної регламентації, соціальних програм та інструментів громадського регулювання на ринку праці.

РЕЗЕРВИ (від франц. *réserva* – заповідна зона, англ. *reserves*, рос. *резервы*) – частина залучених банком цінностей (депозитів), яка не надається в позику.

РЕКЛАМАЦІЯ (від лат. *reclamatio* – заперечення, протест, англ. *complate claim*, рос. *рекламация*) – оформлений відповідним чином документ, у якому визначається претензія однієї зі сторін договору з приводу неналежного виконання іншою стороною взятих на себе зобов'язань.

РЕКРУТМЕНТ (англ. *recruitment*, рос. *рекрутинг*) – послуги з підбору та оцінки ділових якостей керівних кадрів.

РЕМАРКЕТИНГ (англ. *remarketing*, рос. *ремаркетинг*) – практика продажу речей, що були в користуванні.

РЕПАТРІАЦІЯ (від лат. *repatriatio* – повернення на батьківщину, англ. *repatriation*, рос. *репатриация*) – повернення в країну походження громадян, що раніше виїхали з неї.

РЕПАТРІАЦІЯ КАПІТАЛУ (англ. *capital repatriation*, рос. *репатриация капитала*) – повернення капіталу в країну, з якої він раніше був вивезений.

РЕПРИВАТИЗАЦІЯ (від лат. *re... i privatus* – особистий, приватний, англ. *reprivatization*, рос. *реприватизация*) – поновлення в правах власності осіб, незаконно позбавлених майна в результаті конфіскаційної націоналізації.

РЕСТИТУЦІЯ (від лат. *restitutio* – відновлення, англ. *restitution*, рос. *реституция*) – одна з форм реприватизації, повернення власності попереднім власникам у натуральному вигляді.

РЕСТРИКЦІЯ (від лат. *restrictio* – обмеження, англ. *restriction*, рос. *рестрикция*) – обмеження обсягів рефінансування комерційних банків центральним банком; обмеження обсягів виробництва, продажу та експорту товарів з метою штучного підвищення цін й отримання надприбутків; скорочення сукупного попиту внаслідок зменшення обсягів державних витрат.

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ БОРГУ (англ. *restructuring debt*, рос. *реструктуризация долга*) – зміна строків виплати процентів за позики та (або) погашення суми боргу чи часткове його списання при погіршенні платоспроможності або на випадок загрози банкрутства боржника.

РЕФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ (англ. *refinancing the public debt*, рос. *рефинансирование государственного долга*) – використання коштів

від продажу державою нових облігацій для виплат за борговими зобов'язаннями, строк погашення яких уже настав.

РЕЦЕСІЙНИЙ РОЗРИВ (англ. *recessionary gap*, рос. *рецессионный разрыв*) – величина, на яку мають скоротитися сукупні видатки, щоб зменшити рівноважний ВВП до рівня повної зайнятості.

РЕЦЕСІЯ (англ. *recession*, рос. *рецессия*) – зниження рівня ділової активності країни, що характеризуються, як правило, зменшенням реального ВВП протягом принаймні шести місяців.

РИГІДНА ЕКОНОМІКА (від лат. *rigidus* – твердий, заціпенілий, англ. *stiff ecomotic*, рос. *ригидная экономика*) – залякла, заскоружла, негнучка економіка, для якої характерні відсталість технологічної структури цивільного сектору, надзвичайно затратна структура соціальних гарантій, надвисокі витрати на виробництво товарів та послуг, вплив ендогенних (внутрішніх) чинників на рівень прибутковості та збитковості значно слабший, ніж вплив екзогенних (інфляція, обмінний курс, бартеризація) обмінних процесів.

РИЗИК (англ. *risk*, рос. *риск*) – невизначеність, що може вплинути на діяльність суб'єкта господарювання або на здійснення певної економічної операції.

РИНКОВА СИСТЕМА (англ. *market system*, рос. *рыночная система*) – сукупність ринків та зв'язків між ними; ціновий механізм розподілу обмежених економічних ресурсів, узгодження інтересів та координування рішень економічних суб'єктів.

РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ (англ. *market mechanism*, рос. *рыночный механизм*) – спосіб організації і функціонування відносин між суб'єктами господарювання, що базується на принципах економічної свободи, вільної взаємодії попиту і пропозиції, вільного ціноутворення, конкуренції.

РИНОК (англ. *market*, рос. *рынок*) – будь-яка інституція або механізм, що забезпечує зв'язок покупців і продавців певного товару або послуги.

РИНОК ВІЛЬНИЙ (англ. *free market*, рос. *свободный рынок*) – економічна система, у якій держава здійснює найменше регулювання економічних процесів, а сили вільної конкуренції, ринкового саморегулювання досягають найбільшого розповсюдження.

РИНОК ПРАЦІ (англ. *labor market*, рос. *рынок труда*) – сукупність економічних відносин з приводу купівлі-продажу товару «робоча сила»; система економічних механізмів, суспільних норм та інститутів, які регулюють рух робочої сили та її використання.

РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ (англ. *equity market*, рос. *рынок ценных бумаг*) – ринок, що забезпечує довгострокові потреби у фінансових ресурсах завдяки обігу на ньому акцій, облігацій, депозитних сертифікатів, казначейських зобов'язань та інших аналогічних документів.

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ (англ. *unemployment rate*, рос. *уровень безработицы*) – процентне відношення кількості офіційно зареєстрованих безробітних до чисельності економічно активного населення.

РІВЕНЬ БЮДЖЕТНОГО ДЕФЦИТУ (англ. *rate of budget deficit*, рос. *уровень бюджетного дефицита*) – відношення обсягу дефіциту до валового внутрішнього продукту країни, виражене в процентах.

РІВЕНЬ ЖИТТЯ (англ. *level of living*, рос. *уровень жизни*) – рівень добробуту населення, споживання товарів та послуг; сукупність показників, що характеризують міру задоволення життєвих потреб населення.

РІДКІСТЬ (англ. *scarcity*, рос. *редкость*) – недостатність ресурсів порівняно з існуючою в них потребою.

РІЄЛТЕР (англ. *realter*, рос. *риэлтер*) – посередник на ринку нерухомості.

РОБОЧА СИЛА (англ. *labor force*, рос. *рабочая сила*) – загальна кількість осіб, які працюють, які є безробітними або активно шукають роботу.

РОБОЧЕ МІСЦЕ (англ. *workplace*, рос. *рабочее место*) – первинна ланка виробництва, зона прикладання праці одного або кількох виконавців, визначена на основі трудових й інших діючих норм і устаткована необхідними засобами для трудової діяльності.

РОЗПОДІЛ ПРАЦІ (англ. *division of labour*, рос. *разделение труда*) – виділення та стійке закріплення різних видів трудової діяльності за окремими особами та їх групами.

РОЗПОДІЛ ПРАЦІ МІЖНАРОДНИЙ (англ. *international division of labour*, рос. *международное разделение труда*) – спеціалізація окремих країн у межах світового господарства на виробництві окремих видів продукції та послуг з метою їх реалізації на зовнішніх ринках.

РОЗШИРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА ВЕРТИКАЛЬНЕ (англ. *vertical merger of enterprise*, рос. *вертикальное расширение предприятия*) – розширення обсягів виробництва підприємства за рахунок проникання в суміжні галузі.

РОЗШИРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА ГОРИЗОНТАЛЬНЕ (англ. *horizontal merger of enterprise*, рос. *горизонтальное расширение предприятия*) – розширення обсягів виробництва підприємством в рамках однієї галузі.

РОЗШИРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА КОНГЛОМЕРАТИВНЕ (англ. *conglomerate merger of enterprise*, рос. *конгломеративное расширение предприятия*) – розширення обсягу виробництва підприємства за рахунок проникання в технологічно непов'язані галузі.

С

САМОЗАЙНЯТИСТЬ (англ. *self-employment*, рос. *самозанятость*) – діяльність з метою отримання доходу, що здійснюється поза наймом.

САМОМАРКЕТИНГ (англ. *self-marketing*, рос. *самомаркетинг*) – самовиховання та формування індивідом позитивного іміджу про себе як про висококваліфіковану, високоморальну, працьовиту людину, котра вміє ефективно працювати в колективі.

САНАЦІЯ (від лат. *sanatio* – оздоровлення, лікування, англ. *readjustment*, рос. *санация*) – система заходів, спрямованих на попередження банкрутства.

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО (англ. *world economy*, рос. *мировое хозяйство*) – сукупність національних економік, взаємопов'язаних та взаємодіючих через принцип міжнародного поділу праці.

СЕГМЕНТАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ (англ. *labourmarket segmentation*, рос. *сегментация рынка труда*) – поділ ринку праці на кілька не конкуруючих один з одним ринків.

СЕКВЕСТР (від лат. *sequestro* – відділяю, англ. *sequestration*, рос. *секвестр*) – пропорційне скорочення запланованих витрат за всіма статтями (крім захищених) державного бюджету в процесі його виконання.

СЕНЬЙОРАЖ (англ. *seignior*, рос. *сеньораж*) – отримання урядом доходу від друкування грошей, який виникає тоді, коли темпи приросту грошової маси перевищують темпи зростання реального ВВП.

СИНДИКАТ (від грец. *syndikos* – захисник, англ. *syndicate*, рос. *синдикат*) – одна з форм монополій; об'єднання самостійних підприємств з метою регулювання ринку певного товару, підтримання високого рівня цін і одержання надприбутку.

СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ (англ. *national economic accounting*, рос. *система национальных счетов*) – система взаємопов'язаних показників та класифікацій, що використовуються для опису та аналізу функціонування національної економіки. Побудована у вигляді рахунків та балансових таблиць.

СИСТЕМА БАЛЬНИХ ОЦІНОК (англ. *frame of point*, рос. *система бальных оценок*) – система визначення рівня посадових окладів на основі кількісної (бальної) оцінки найсуттєвіших характеристик працівника та роботи, яку він виконує.

СОБІВАРТІСТЬ (англ. *cost of sales*, рос. *себестоимость*) – сумарні, виражені в грошовій формі витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ (англ. *economic socialization*, рос. *социализация экономики*) – одна з визначальних тенденцій соціально-економічного розвитку, що виявляється через процеси соціальної переорієнтації економіки, гуманізації та гуманітаризації праці, пом'якшення соціальної диференціації, переміщення акцентів з інтересів держави на інтереси індивіда.

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ (англ. *social insurance*, рос. *социальное страхование*) – найпоширеніша форма захисту населення від ризиків, пов'язаних з утратою працездатності та доходів.

СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ (англ. *social arrangements*, рос. *социальные гарантии*) – обов'язки держави перед членами суспільства щодо формування їх доходів, умов одержання певних товарів та послуг, робочих місць.

СПЕКУЛЯТИВНИЙ ПОПИТ (англ. *speculative demand*, рос. *спекулятивный спрос*) – попит, який виникає у суспільстві з високими інфляційними очікуваннями, коли небезпека підвищення цін у майбутньому стимулює додаткове споживання товарів нині.

СПЕКУЛЯЦІЯ (від італ. *speculare* – оглядати, англ. *speculation*, рос. *спекуляция*) – купівля і перепродаж товарів або цінних паперів з метою отримання прибутку за рахунок зміни їхньої ціни.

СПЕЦИФІЧНІ РЕСУРСИ (англ. *specific resources*, рос. *специфические ресурсы*) – ресурси, цінність яких усередині фірми вища, ніж за її межами.

СПОЖИВАННЯ (англ. *consumption*, рос. *потребление*) – використання благ з метою задоволення виробничих та особистих потреб.

СПОЖИВЧИЙ КОШИК (англ. *basket of goods*, рос. *потребительская корзина*) – вартість основних матеріальних і нематеріальних благ, необхідних для нормальних умов існування людини певної країни в конкретний історичний період часу.

СПОЖИВЧІ БЛАГА (англ. *consumer goods*, рос. *потребительские блага*) – товари і послуги, які безпосередньо задовольняють потреби людини.

СТАВКА ОБЛІКОВА (англ. *bank-rate*, рос. *учетная ставка*) – процентна ставка щодо позики, яка надається центральним банком комерційному банку.

СТАГФЛЯЦІЯ (англ. *stagflation*, рос. *стагфляция*) – одночасне зростання у національній економіці рівня цін і рівня безробіття.

СТРАЙК (англ. *strike*, рос. *забастовка*) – узгоджене тимчасове припинення роботи найманими працівниками з метою досягнення висунутих вимог професійного або економічного характеру.

СТРАТЕГІЧНА ПОВЕДІНКА ФІРМИ НА РИНКУ (англ. *strategic behaviour of firm in the market*, рос. *стратегическое поведение фирмы на рынке*) – поведінка, за якої вибір фірмою варіанта своєї діяльності залежить від можливих відповідних дій її конкурентів.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ СИЛИ (англ. *structure of labour*, рос. *структура рабочей силы*) – склад робочої сили за галузевими, професійними, кваліфікаційними і демографічними ознаками.

СТРУКТУРНІ ЦИКЛИ (англ. *structural cycle*, рос. *структурные циклы*) – періодичні хвилеподібні зміни структури економіки, що відбуваються через схожі фази макроструктурної динаміки.

СУБВЕНЦІЯ (англ. *subvention*, рос. *субвенция*) – кошти, що надаються місцевим бюджетам вищого рівня на фінансування цільових видатків і підлягають поверненню в разі їх неналежного використання.

СУБ'ЕКТИВНА ІМОВІРНІСТЬ (англ. *subjective probability*, рос. *субъективная вероятность*) – імовірність, побудована на передбаченні про можливість одержання даного результату.

СУБСИДІЇ (англ. *subsidy*, рос. *субсидия*) – відшкодування від державного бюджету витрат підприємства на виробництво окремих видів продукції або на здійснення деяких видів діяльності.

СУСПІЛЬНА ВЛАСНІСТЬ (англ. *public property*, рос. *общественная собственность*) – спільне привласнення засобів виробництва і його

результатів; суб'єкти спільної власності ставляться один до одного як рівноправні співвласники.

СУСПІЛЬНІ БЛАГА (англ. *public goods*, рос. *общественные блага*) – товари і послуги, призначені для задоволення колективних потреб, які неможливо визначити в грошовій формі (отже, їх не може забезпечити ринок), але які не можна вилучити із споживання.

Т

ТАРИФНА СИСТЕМА (англ. *tariffication system*, рос. *тарифная система*) – встановлена державою сукупність нормативів, за допомогою яких здійснюється організація зарплати: тарифні ставки й надбавки до них, тарифні сітки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні довідники.

ТАРИФНА СИСТЕМА ЄДИНА (англ. *common tariffication system*, рос. *единая тарифная система*) – запровадження єдиної тарифної сітки і введення системи гнучких тарифних ставок.

ТАРИФНА СІТКА (англ. *tariff scale*, рос. *тарифная сетка*) – форма організації оплати праці на основі поєднання тарифних розрядів (залежно від складності роботи) з відповідними тарифними коефіцієнтами.

ТЕЗАВРА́ЦІЯ (від лат. *thesaurus* – заморожування, англ. *hoarding*, рос. *тезаврация*) – збереження господарюючим суб'єктом цінностей або боргових зобов'язань, які вилучені з економічного та грошового обігу і не приносять доходу.

ТЕМПИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ (англ. *rate of growth*, рос. *темпы экономического роста*) – відношення обсягу реального ВВП на кінець певного періоду часу до його значення на початок цього періоду часу в процентах.

ТЕОРЕМА КОУЗА (англ. *Coase theorem*, рос. *теорема Коуза*) – якщо права власності всіх сторін ретельно визначені, а трансакційні витрати дорівнюють нулю, кінцевий результат (що максимізує цінність виробництва) не залежить від змін при розподілі прав власності (якщо залишити осторонь ефект доходу).

ТЕОРІЯ «ЕКОНОМІКИ ПРОПОЗИЦІЙ» (англ. *supply economy theory*, рос. *теория «экономики предложения»*) – неоліберальна економічна теорія, яка, на відміну від кейнсіанства, відстоює необхідність стимулювання пропозиції і зростання ефективності виробництва на основі зниження витрат, скорочення

прибуткових податків, стимулювання інноваційного підприємництва, скорочення соціальних витрат тощо.

ТЕОРІЯ РАЦІОНАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ (англ. *rational expectations theory*, рос. *теория рациональных ожиданий*) – неокласична теорія, яка стверджує, що заходи держави стосовно стабілізації економіки є неефективними, оскільки суб'єкти господарювання, усвідомлюючи всю інформацію про об'єкти, які представляють для них грошовий інтерес, та розуміючи можливі наслідки економічної політики держави, приймають оптимальні рішення.

ТЕОРІЯ «СУСПІЛЬНОГО ВИБОРУ» (англ. *theory of public choice*, рос. *теория «общественного выбора»*) – розділ економічної науки, яка вивчає процес прийняття рішень державою.

«ТЕРАПІЯ ШОКОВА» (англ. *shock therapy*, рос. *«шоковая терапия»*) – економічна політика періоду переходу від адміністративно-командної системи до ринкової економіки, котра охоплює антиінфляційну стабілізаційну програму та глибокі інституціональні реформи, що передбачають перетворення відносин власності.

ТЕРМІН ОКУПНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ (англ. *capital investment project payback time*, рос. *срок окупаемости инвестиционного проекта*) – показник ефективності інвестицій, дорівнює мінімальній кількості періодів, необхідних для того, щоб нинішня цінність потоків чистого доходу зрівнялася з величиною інвестицій (чиста нинішня цінність інвестиційного проекту перетворилася на нуль).

ТЕХНОПАРК (англ. *technopark*, рос. *технопарк*) – акціонерна компанія, яка займається патентуванням, рекламою, лізингом, маркетинговими дослідженнями, надає консультації тощо.

ТЕХНОПÓЛІС (англ. *technopolice*, рос. *технополис*) – якісно нова територіальна форма інтеграції науки і виробництва, що забезпечує високі темпи науково-технічного розвитку території за рахунок реалізації потенціалу регіону.

ТІНЬОВА ЗАРОБІТНА ПЛАТА (англ. *shadow wages*, рос. *теньевая заработная плата*) – зарібок найманого працівника, який перебуває за межами офіційного (державного) обліку й контролю.

ТОВАРНЕ ВИРОБНИЦТВО (англ. *commodity production*, рос. *товарное производство*) – це така форма економічної діяльності, при якій продукт, що виробляється, призначається для обміну.

ТОВАР ГІФФЕНА (англ. *Giffen good*, рос. *товар Гиффена*) – товар, що займає велике місце в бюджеті незаможних споживачів, попит на який за інших рівних умов змінюється в тому ж напрямку, що й ціна, оскільки ефект доходу перевищує ефект заміни.

ТОВАРИ КОМПЛЕМЕНТАРНІ (англ. *complementarity*, рос. *комплементарные товары*) – товари, ефективне споживання яких неможливе у відриві один від одного.

ТОВАРИ-СУБСТИТУТИ (англ. *ersatz*, рос. *товары-субституты*) – блага, здатні задовольняти одні й ті ж потреби.

ТОРГОВА МАРКА (англ. *trademark*, рос. *торговая марка*) – один з елементів позначення товару, об'єкт комерційної власності.

ТОРГОВЕЛЬНИЙ БАЛАНС (англ. *trade balance*, рос. *торговый баланс*) – різниця між вартістю експорту й імпорту країни; чистий експорт.

ТРАНЗИТОЛОГІЯ (англ. *transitology*, рос. *транзитология*) – теорія економічної трансформації.

ТРАНСАКЦІЙНИЙ ПОПИТ (англ. *transaction demand*, рос. *транзакционный спрос*) – кількість грошових засобів, необхідних для обслуговування всіх видів угод в економіці.

ТРАНСАКЦІЯ (від лат. *transactio* – завершення, англ. *transaction*, рос. *транзакция*) – передача прав власності.

ТРАНСФЕРТНІ ПЛАТЕЖІ (англ. *transfers*, рос. *трансфертные платежи*) – особливий вид державних витрат, пов'язаний з прямим перерозподілом доходів членів суспільства.

ТРАНСФОРМАЦІЙНА ЕКОНОМІКА (від лат. *transcendens* – той, що виходить за межі, англ. *transformational economy*, рос. *трансформационная экономика*) – особливий стан еволюційного процесу суспільного розвитку в період зміни його соціально-економічних форм.

ТРАТТА (англ. *draft*, рос. *тратта*) – переказний вексель; письмове доручення кредитора позичальникові про сплату певної суми пред'явнику тратти або іншій особі.

ТРЕНД (англ. *trend*, рос. *тренд*) – довготривала тенденція розвитку в певному напрямі економічного явища незалежно від короткострокових випадкових коливань.

ТРЕНІНГ (англ. *training*, рос. *тренинг*) – послуги з підвищення кваліфікації управлінського персоналу, що передбачають використання активних методів навчання.

ТРЕСТ (англ. *trust*, рос. *трест*) – одна з форм монополій, за якої всі об'єднані підприємства втрачають свою комерційну й виробничу самостійність і підпорядковуються єдиному управлінню.

ТРУДОВИЙ КОНТРАКТ (англ. *employment contracts*, рос. *трудовое соглашение*) – згода робітника виконувати покладені на нього роботодавцем завдання в обмін на поточні та майбутні виплати.

ТРУДОВИЙ КОНТРАКТ «ЖОВТЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ» (англ. *yellow dog contract*, рос. *трудовое соглашение «желтое обязательство»*) – контракт (незаконний), за яким працівник при оформленні на роботу дає зобов'язання не вступати в профспілку.

ТРУДОМІСТКІСТЬ (англ. *laboriousness*, рос. *трудоемкость*) – обернений показник рівня продуктивності праці, що характеризується кількістю робочого часу, витраченого на виробництво одиниці продукції (послуг, робіт).

У

УМОВИ ПРАЦІ (англ. *conditions of work*, рос. *условия труда*) – сукупність факторів виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність людини в процесі праці.

УНІТАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО (англ. *unitary business*, рос. *унитарное предприятие*) – комерційна організація, що не є власником використовуваного нею майна.

УПРАВЛІНСЬКІ ЦИКЛИ (англ. *administrative cycles*, рос. *управленческие циклы*) – періодична зміна систем управління економікою, що проходить через певні фази.

УСТАНОВИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ НЕБАНКІВСЬКІ (англ. *nonbank finance and credit institutions*, рос. *небанковские финансово-кредитные учреждения*) – інституції, що виконують окрему або певний набір банківських операцій – інвестиційні, фінансові й страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, ломбарди та ін.

УТИЛІТАРИЗМ (від лат. *utilitas* – користь, вигода, англ. *utilitarianism*, рос. *утилитаризм*) – доктрина, згідно з якою держава повинна прагнути до максимізації сукупної корисності з погляду кожного члена суспільства.

Ф

ФАКТОРИ ВИРОБНИЦТВА (англ. *factors of production*, рос. *факторы производства*) – необхідні компоненти виробничого процесу (праця, капітал, природні ресурси та підприємницькі здібності).

ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ЕКСТЕНСИВНІ (англ. *factors of extensive increase*, рос. *экстенсивные факторы экономического роста*) – пов'язані із збільшенням кількості ресурсів, що застосовуються.

ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ІНТЕНСИВНІ (англ. *factors of intensive increase*, рос. *интенсивные факторы экономического роста*) – викликають зростання обсягів виробництва за рахунок збільшення віддачі ресурсів, які застосовуються.

ФАКТОРНІ ДОХОДИ (англ. *factor incomes*, рос. *факторные доходы*) – винагорода, що її отримують власники факторів виробництва від участі в поточному виробництві товарів та послуг.

ФІЗИЧНИЙ КАПІТАЛ (англ. *physical capital*, рос. *физический капитал*) – засоби виробництва, що беруть участь у виробництві товарів і послуг.

ФІЗІОЛОГІЧНИЙ МІНІМУМ (англ. *physiological minimum*, рос. *физиологический минимум*) – вартісна величина середньодушового сукупного доходу, що забезпечує такий рівень задоволення потреб у харчуванні, нижче якого існування людини неприпустиме.

ФІКТИВНИЙ КАПІТАЛ (англ. *fictitious capital*, рос. *фиктивный капитал*) – цінні папери, що приносять дохід.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛІЗАЦІЯ (англ. *financial and economic stability*, рос. *финансово-экономическое стабилизирование*) – комплекс заходів економічної політики, спрямованих на подолання високої інфляції та гіперінфляції, ліквідацію дефіциту державного бюджету, обмеження збільшення доходів населення через податки тощо.

ФОНД СПОЖИВАННЯ (англ. *supply for consumption*, рос. *фонд потребления*) – частина чистого національного продукту, яка використовується для задоволення особистих потреб населення.

ФРАНЧАЙЗИНГ (від англ. *franchise* – пільга, привілей, англ. *franchising*, рос. *франчайзинг*) – надання невеликій фірмі, яка є самостійною юридичною особою, великою фірмою (франчайзером) права діяти під своєю торговельною маркою.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ДОХОДІВ (англ. *functional distribution of incomes*, рос. *функциональное распределение доходов*) – спосіб розподілу національного доходу між споживачами залежно від виконання ними певних функцій в економіці.

Х

ХЕДЖУВАННЯ (англ. *hedging*, рос. *хеджирование*) – система зняття цінового та кредитного ризиків в угодах з реальним товаром шляхом проведення операцій на ф'ючерсному ринку.

ХÓЛДИНГ (англ. *holding company*, рос. *холдинг*) – підприємство, яке володіє контрольними пакетами акцій інших акціонерних товариств.

Ц

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК (англ. *central bank*, рос. *центральный банк*) – державна інституція, яка відповідає за пропозицію грошей в країні.

ЦІЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ (англ. *purpose of government economics regulation*, рос. *цели государственного регулирования*) – економічна та соціальна стабільність, зміцнення існуючого устрою всередині країни та за її межами та подальша адаптація його до зміни умов.

ЦІНА (англ. *price*, рос. *цена*) – ринкова вартість товару, виражена в грошах; кількість грошей, що сплачуються за одиницю товару.

ЦІНА ЗЕМЛІ (англ. *land price*, рос. *цена земли*) – капіталізована рента, тобто грошовий капітал, що забезпечує його власникові відповідний дохід, але не у формі ренти, а величиною, еквівалентною відсотку на вкладення в банк.

ЦІНА ШАНСУ (від фр. *chance* – удача, імовірність успіху, англ. *price of chance*, рос. *цена шанса*) – витрати, пов'язані з вибором інвестицій з меншим доходом та більшим ризиком зі сподіванням на високий прибуток; найвищий дохід за альтернативним видом інвестицій.

ЦІННІСТЬ ГРОШЕЙ НОМІНАЛЬНА (англ. *face value of money*, рос. *номинальная ценность денег*) – визначається тими цифровими знаками, що на них зазначені.

ЦІННІСТЬ ГРОШЕЙ РЕАЛЬНА (англ. *real value of money*, рос. *реальная ценность денег*) – кількість товарів та послуг, що можна придбати за грошову одиницю.

ЦІНОВА ДИСКРИМІНАЦІЯ (англ. *price discrimination*, рос. *ценовая дискриминация*) – встановлення різних цін на один і той самий товар, виготовлений за однакових витрат різними групами покупців.

Ч

ЧАСТКОВА РІВНОВАГА (англ. *partial equilibrium*, рос. *частичное равновесие*) – рівновага, що складається на окремому ринку.

ЧИСТА ДИСКОНТОВАНА ВАРТІСТЬ (англ. *net present value*, рос. *чистая дисконтированная стоимость*) – різниця між дисконтованою вартістю суми очікування у майбутньому розмірів чистого доходу та дисконтованою вартістю інвестицій.

ЧИСТО СУСПІЛЬНЕ БЛАГО (англ. *pure public good*, рос. *чисто общественное благо*) – таке благо, яке споживається колективно всіма громадянами незалежно від того, платять люди за нього чи ні (наприклад, національна оборона).

ЧИСТО ПРИВАТНЕ БЛАГО (англ. *pure privat good*, рос. *чисто частное благо*) – таке благо, кожна одиниця якого може бути продана за окрему плату.

ЧИСТИЙ ЕКСПОРТ (англ. *nettoexport*, рос. *чистый экспорт*) – експорт країни мінус її імпорт.

ЧИСТИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ (англ. *pure national product*, рос. *чистый национальный продукт*) – валовий національний продукт за винятком амортизації.

ЧИСТІ ІНВЕСТИЦІЇ (англ. *net investment*, рос. *чистые инвестиции*) – валові інвестиції за винятком коштів, що йдуть на покриття збитків.

Упорядники:
Жданова Ганна Григорівна
Чекушина Юлія Валеріївна

СЛОВНИК – ДОВІДНИК З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Підписано до друку 07.05.2009. Формат 30×42/4.
Папір офсетний. Ризографія. Ум. друк. арк. 3,4.
Обл.-вид. арк. 3,4. Тираж 150 прим. Зам. № 167.

Підготовлено до друку та видруковано
у Національному гірничому університеті.
Свідоцтво по внесення до Державного реєстру ДК № 1842.

49600, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19.